

Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax
Kansikuva: Metsähallitus / Juha Paso

© Metsähallitus 2010

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-789-6 (pdf)

Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma

METSÄHALLITUS

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2010
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	22.9.2008
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	1455/623/2006
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	Natura 2000, lakisääteinen soidensuojelu, soidensuojeluohjelma, vanhojen metsien suojeluohjelma		
ALUEEN NIMI	Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat		
NATURA 2000 -ALUEEN NIMI JA KOODI	Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat FI 1301602		
ALUEYKSIKKÖ	Lapin luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma		
TIIVISTELMÄ	Suunnittelun kohteena oleva alue koostuu soidensuojelualueesta, soidensuojeluohjelma-alueesta ja vanhojen metsien suojeluohjelman alueesta. Suunnittelualueella esiintyy useita ravinteikkuudeltaan ja kasvillisuudeltaan erilaisia suotyypppejä. Karujen suotyyppien lisäksi siellä on ravinteikkaan kallioperän vaativia lettoja. Alueelle ovat tyypillisiä puuttomat nevalakeudet. Aapasoiden ohella on myös keidassoita. Suurimpia vesistöjä ovat Martimojärvi ja Pikkujärvi. Järvien eteläpuolella levittäytyy vaikeapääsyinen rimmikko, Martimojärven allikkoalue. Suunnittelualueen suot kuuluvat Pohjois-Suomen tärkeimpiin suonluonnon suojelukohteisiin. Alue on erityisen tärkeä uhanalaisille lintulajeille. Kivalot on yli 100 km pitkä vaarajakso, joka ulottuu Itä-Lappiin asti. Osa siitä, Penikat, kuuluu soidensuojelualueeseen. Osa Martimoaavan–Lumiaavan–Penikoiden alueen metsistä on arvokasta vanhaa metsää. Alueen pohjoisosan metsäsaarekkeiden puusto on nuorta, 1950–60-luvulla metsätalouden keinoin perustettuja metsiköitä. Suunnittelualueen kävijämäärän oletetaan kasvavan siten, että vuoteen 2015 mennessä kokonaismäärä on noin 30 000 (nykyisin noin 14 000 henkilöä). Virkistyskäytön kehittämisen tavoitteena on, että nykyistä palveluvarustusta parantamalla ja harkitulla lisärakentamisella luodaan edellytykset käyntimäärän kasvulle. Lisääntyneet kävijät ohjataan pääosin reitistölle opastuksella ja hyvällä palveluvarustuksella. Reitistöä ja muuta palveluvarustusta täydennetään ainoastaan virkistysvyöhykkeellä. Suunnittelualueen ja sen lähialueen nykyinen palveluvarustus pidetään hyvässä kunnossa. Mahdollisesta rakentamisesta, kuten uusista reiteistä ja rakenteista, tehdään erillinen toimenpidesuunnitelma. Luontoa ennallistetaan polttamalla, pienaukottamalla ja lahoppuuta lisäämällä. Näin parannetaan alueen luonnontilaa. Uhanalaisia lajeja seurataan lajikohtaisten seurantasuunnitelmien mukaan direktiivilajeja painottaen. Porotalouden ja paikallisen virkistyskäytön mahdollisuudet turvataan.		
AVAINSANAT	osallistava suunnittelu, ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys, luontomatkailu, virkistyskäyttö, luontoarvojen turvaaminen, ennallistaminen		
MUUT TIEDOT	Suunnitelman ovat kirjoittaneet Esa Härkönen, Päivi Paalamo, Pirjo Rautiainen ja Erkki Tuovinen.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 71		
ISSN	1796-2943	ISBN (PDF)	978-952-446-789-6
SIVUMÄÄRÄ	54 s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	
JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut	HINTA	

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2010
UPPDRAKSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	22.9.2008
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	1455/623/2006
TYP AV SKYDDSSOMRÅDE/SKYDDSPROGRAM	Natura 2000, lagstadgat myrskydd, myrskyddsprogrammet, skyddsprogrammet för gammal skog		
OMRÅDETS NAMN	Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat		
NATURA 2000 -OMRÅDETS NAMN OCH KOD	Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat FI 1301602		
REGIONENHET	Lapplands naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Natura 2000 -området Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat		
SAMMANDRAG	Det område som utgör planeringsobjekt består av ett myrskyddsområde, ett område som ingår i myrskyddsprogrammet och ett område som ingår i skyddsprogrammet för gammal skog. På planeringsområdet förekommer flera myrtyper vars näringsrikhet och vegetation varierar. Förutom de karga myrtyperna finns där rikkärr som kräver en näringsrik berggrund. Vidsträckta trädlösa fattigkärr är typiska för området. Vid sidan av aapakomplex finns det också högmossar. Martimojärvi och Pikkujärvi tillhör de största sjöarna. Söder om sjöarna breder en svårtillgänglig höljemosse, Martimojärvis gölområde, ut sig. Planeringsområdets myrar hör till de viktigaste skyddsobjekten för norra Finlands myrnatur. Området är särskilt viktigt för hotade fågelarter. Kivalot är en över hundra kilometer lång räcka av skogshöjder som sträcker sig ända till östra Lappland. En del av den, Penikat, hör till myrskyddsområdet. En del av skogarna i området Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat är värdefull gammal skog. Trädbeståndet på de skogsbevuxna myrholmarna i områdets norra del är ungt och har åstadkommit med skogsbruksmetoder på 1950–60-talen. Antalet besökare i planeringsområdet antas öka så att före år 2015 är det totala antalet besök ungefär 30 000 (för närvarande cirka 14 000 personer). Syftet med att utveckla användningen av området för rekreation är att genom att förbättra den nuvarande serviceutrustningen och övervägd utbyggnad skapa förutsättningar för ett större antal besökare än nu. Genom guidning och bra serviceutrustning styrs det växande antalet besök i huvudsak till vandringslederna. Vandringslederna och annan serviceutrustning kompletteras endast i rekreationszonen. Den nuvarande serviceutrustningen i planeringsområdet och dess närområde hålls i bra skick. En separat åtgärdsplan utarbetas över eventuellt byggande, t.ex. nya leder och konstruktioner. Naturen restaureras genom bränning, upptagning av små gläntor och utökning av mängden död ved. På detta sätt förbättras områdets naturtillstånd. Hotade arter följs enligt artspecifika övervakningsplaner med tyngdpunkt på arter som nämns i direktiven. Möjligheterna till renskötsel och lokal användning av området för rekreation tryggas.		
NYCKELORD	deltagande planering, ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet, naturturism, rekreation, trygghet av naturvärden, restaurering		
ANDRA UPPGIFTER	Skötsel- och användningsplanen har skrivits av Esa Härkönen, Päivi Paalamo, Pirjo Rautiainen och Erkki Tuovinen.		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 71		
ISSN	1796-2943	ISBN (PDF)	978-952-446-789-6
SIDANTAL	54 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	

Esipuhe

Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura 2000 -alue sijaitsee Simon ja Keminmaan kuntien alueilla. Metsähallituksen luontopalvelut aloitti keväällä 2006 alueen hoito- ja käyttösuunnittelun.

Suunnittelu toteutettiin Lapin luontopalvelujen projektina. Projektin johtoryhmänä toimi Lapin luontopalvelujen johtoryhmä. Projektiryhmän muodostivat Lapin luontopalvelujen erikoissuunnittelija Päivi Paalamo (luonnonsuojelu), erikoissuunnittelija Erkki Tuovinen (luonnon virkistyskäyttö), suunnittelija Tapani Partanen (erätalous) ja puistonjohtaja Hely Juntunen (Etelä-Lapin puistoalue) sekä tiimiesimies Antero Ahonen Metsähallituksen metsätaloudesta. Projektiryhmän jäsenet toimittivat suunnitelman aineiston omalta vastuualueeltaan. Lisäksi erikoissuunnittelija Pirjo Rautiainen laati historiaa ja kulttuuriperintöä koskevat osat. Projektipäällikkönä ja suunnitelman kirjoittajana toimi luontopalvelujen erikoissuunnittelija Esa Härkönen.

Suunnitteluprojektin tueksi kutsuttiin sidosryhmien edustajat yhteistyöryhmään. Sen tehtävänä oli tuoda sidosryhmien ja paikallisen väestön näkemykset suunnitelmaan sekä viedä suunnitelmaan liittyvää tietoa edustamilleen yhteisöille ja paikallisille asukkaille. Yhteistyöryhmään kutsuttiin edustajat seuraavilta tahoilta: Simon kunta, Keminmaan kunta, Isosydänmaan paliskunta, Keminmaan riistanhoitoyhdistys, Simon riistanhoitoyhdistys, Meri-Lapin työvoimatoimisto, Alaniemen kylä, Sompujärven kylä, Kemin lintuharrastajat Xenus ry, Lapponia-Safaris Oy, Simojoen Eräkeskus Oy, Simojoen Lohiranta Oy, Lapin liitto, Lapin luonnonsuojelupiiri, Lapin riistanhoitopiiri, Lapin TE-keskus, Lapin ympäristökeskus ja Paliskuntain yhdistys.

Yhteistyöryhmä kokoontui kaksi kertaa. Ensimmäinen kokous pidettiin suunnitelman alkuvaiheessa toukokuussa 2006. Toisen kerran ryhmä kokoontui lokakuussa 2007.

Suunnitelman esittämät toimenpiteet kehittävät alueen rakennetta uudistamalla (yksi autiotupa) ja uutta rakennetta tuottamalla (mm. uusi reitti ja luontotorni). Alueen käyttö porotalouteen, metsästyksen, kalastukseen ja keräilyyn säilyy entisellään.

Suunnitelma lähetettiin lausunnoille lokakuussa 2007. Lausuntojen yhteenvedo sekä luontopalvelujen vastaukset ja toimenpiteet ovat liitteessä 1. Lausuntojen jälkeen suunnitelma lähetettiin vahvistettavaksi toukokuussa 2008. Ympäristöministeriö vahvisti sen 22.9.2008.

Sisällys

1 Johdanto	9
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ	14
2 Luonto ja historia	14
2.1 Yleiskuvaus	14
2.2 Geologia ja geomorfologia	14
2.3 Vesistöt	15
2.4 Luontotyytit	16
2.5 Lajisto	19
2.5.1 Kasvisto	19
2.5.2 Nisäkkäät	20
2.5.3 Linnusto	20
2.6 Historia	21
2.7 Nykyinen käyttö	23
2.8 Maankäyttöanalyysi	23
2.9 Yhteenvedo tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta	24
HOITO JA KÄYTTÖ	25
3 Hoidon ja käytön tavoitteet	25
3.1 Säästösten asettamat tavoitteet	25
3.2 Metsähallituksen asettamat tavoitteet	27
4 Vyöhykealuejako	29
5 Luonnon suojelu ja hoito	32
5.1 Nykytila	32
5.2 Tavoitteet	32
5.3 Toimenpiteet	32
5.4 Seuranta	33
6 Kulttuuriarvojen suojelu	34
6.1 Nykytila	34
6.2 Tavoitteet	34
6.3 Toimenpiteet	34
6.4 Seuranta	34
7 Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu	35
7.1 Retkeily	35
7.1.1 Alueen hallinta ja käytön periaatteet	35
7.1.2 Reitit ja rakenteet, nykytilanne	35
7.1.3 Tavoitteet	37
7.1.4 Toimenpiteet	38
7.1.5 Seuranta	38
7.2 Luonto-opastus ja opetuskäyttö	39
7.3 Palvelurakenteiden huolto	40
8 Tutkimus	40

9 Muu käyttö.....	41
9.1 Marjastus ja sienestys	41
9.2 Kalastus.....	41
9.3 Metsästys	41
9.4 Poronhoito.....	41
9.5 Malminetsintä, kaivostoiminta ja maa-ainesten otto	42
9.6 Puuston käyttö.....	42
9.7 Maastoliikenne ja muu liikkuminen.....	42
9.7.1 Maastoliikenne.....	42
9.7.2 Muu liikkuminen	43
10 Toimenpidesuunnitelmat	43
11 Suunnittelualueen ulkopuolinen maankäyttö.....	43
HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	44
12 Käytön ohjaus, sopimukset, järjestyssääntö ja laajentaminen	44
13 Turvallisuus ja pelastustoiminta.....	44
14 Valvonta	45
15 Yhteistyö.....	45
16 Resurssit ja aikataulu.....	46
16.1 Kustannukset ja aikataulu.....	46
16.2 Työvoima	46
17 Suunnitelman vaikutusten arviointi	47
17.1 YVA-lain mukainen arviointi.....	47
17.1.1 Ekologiset vaikutukset	47
17.1.2 Sosiaaliset vaikutukset	47
17.1.3 Taloudelliset vaikutukset	47
17.2 Vaikutukset Natura 2000 -alueen luontoarvoihin	48
Lähteet.....	49
Liitteet	51
Liite 1 Lausuntoyhteenveto.....	51
Liite 2 Ympäristöministeriön vahvistuskirje	53

1 Johdanto

Tämä on hoito- ja käyttösuunnitelma Metsähallituksen luontopalvelujen hallinnassa olevalle Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura 2000 -alueelle. Vuonna 2005 laaditussa Lapin Natura-alueiden yleissuunnitelmassa (Lapin ympäristökeskus ym. 2005) Martimoaavan alue on arvotettu maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi, jolle on tarpeen laatia hoito- ja käyttösuunnitelma.

Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura-alue sijaitsee Lounais-Lapissa Simon ja Keminmaan kuntien alueilla. Alue on liitetty Natura 2000 -suojeluverkostoon SCI-alueena sen sisältämien direktiivin (92/43/ETY, ns. luontodirektiivi) liitteiden 1 ja 2 määrittämien suojeltavien luontotyyppien ja lajien perusteella. Lisäksi alue on liitetty Natura 2000 -suojeluverkostoon SPA-alueena luonnonvaraisten lintujen suojelusta annetun neuvoston direktiivin (79/409/ETY, ns. lintudirektiivi) mukaisena erityissuojelualueena. Alueen kokonaispinta-ala on 14 086 ha.

Suunnittelun kohteena oleva Natura-alue sisältyi Suomen ehdotukseen Natura 2000 -alueiksi 20.8.1998 (Valtioneuvoston päätös 1998). Natura-tietolomakkeessa alue on liitetty kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen luetteloon eli ns. Ramsar-kohteeksi.

Alueen perustiedot esitetään taulukossa 1. Natura-alueiden sekä hoito- ja käyttösuunnittelun kohdealueiden pinta-alat eroavat hieman toisistaan. Suunnittelualan rajan perustana on Metsähallituksen luontopalvelujen hallinnassa oleva suojelutarkoituksiin varattu alue. Natura-alueiden raja seuraa suunnittelualan rajaa suurelta osin, mutta eroavaisuuksia on muutamain paikoin. Suunnittelun ulkopuolella on myös Ala-Penikoiden kaakkoisosan 88 ha:n alue, joka sisältyy soidensuojeluohjelma-alueeseen, mutta ei kuulu Natura-ohjelmaan.

Hoito- ja käyttösuunnittelun kohteena olevan alueen eri osat on suojeltu tai sisällytetty suojeluohjelmaan eri perustein. Taulukossa 2 esitetään Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualueen suojeluperusteet.

Taulukko 1. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura 2000 -alueen sekä hoidon ja käytön suunnittelun kohdealueen perustiedot. Suunn. = suunnittelualue.

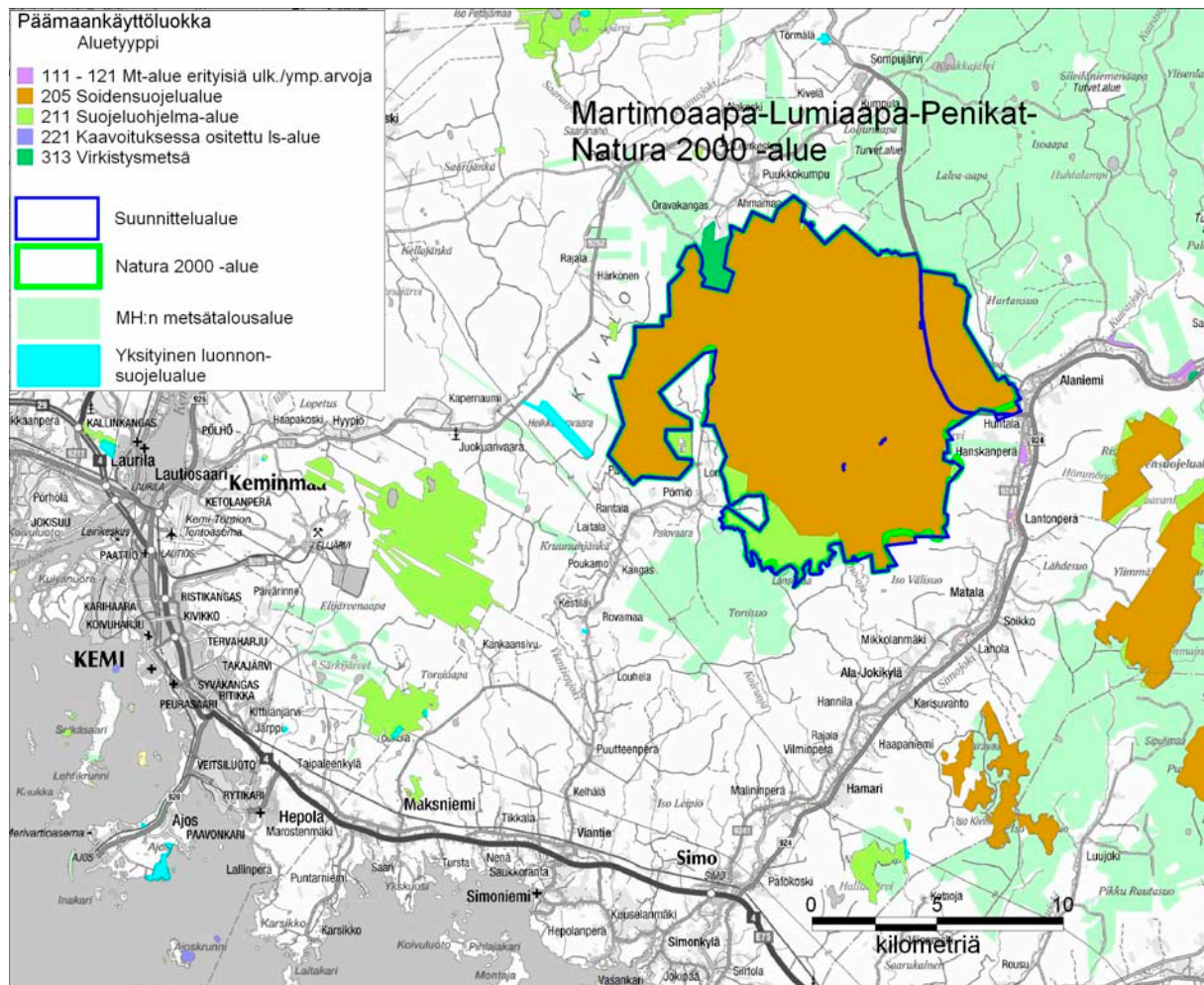
Alue	Natura-alue ha	Natura-koodi	Suunn. ha
Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat	14 086	FI 1301602	14 186

Taulukko 2. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura 2000 -alueen suojeluperusteet. SSA = soidensuojelualue, AMO = vanhojen metsien suojeluohjelma, SSO = soidensuojeluohjelma. Vn = valtioneuvosto.

Suojelualue	Suojeluperuste	ha
Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat SSA 120117	Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelualueiksi 676/1981	13 345
Martimoaavan laajennus AMO 120141	Vn:n 26.6.1996 vahvistama periaatepäätös vanhojen metsien suojeluohjelmasta	650
Martimojärven–Kivaloitten alue SSO 120478	Vn:n 26.3.1981 vahvistama soidensuojelun perusohjelma	190

Kaikkien suunnittelualueiden suojelu tullaan toteuttamaan luonnonsuojelulain (1096/1996) keinoin.

Suunnittelualan sijainti, raja ja päämaankäyttömuodot näkyvät kuvassa 1.

Kuva 1. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualueiden sijainti ja päämaankäyttöluokat. © Metsähallitus 2006, © Maanmittauslaitos 1/MYY/06, © Suomen ympäristökeskus 2006.

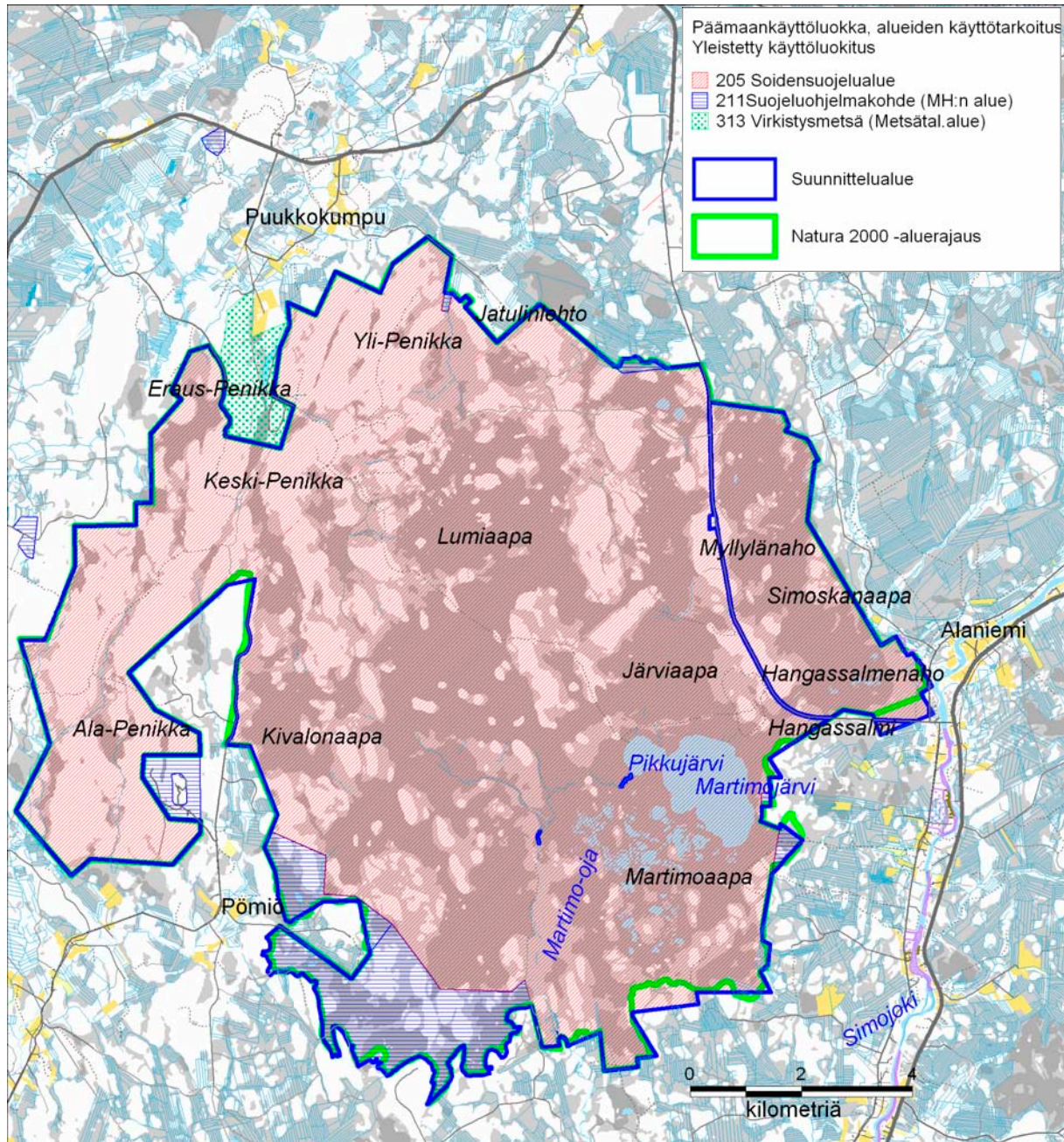
Suunnittelualueen Natura-alueen, soidensuojelualueen ja suojeluohjelma-alueiden rajaukset esitetään kuvassa 2. Suunnittelualueen valtionmaiden sisällä Martimo-ojaan sijoittuu kaksi yhteistä vesialuetta (rekisterinumero 751-401-876.1) pinta-aloiltaan 0,15 ja 0,23 ha.

Suunnittelualue kuuluu Länsi-Lapin seutukaava-alueeseen. Lapin liiton valtuusto on 26.11.1998 hyväksynyt seutukaavan (www.lapinliitto.fi), ja Lapin liiton hallitus on 14.6.2001 hyväksynyt esityksen ympäristöministeriölle kaavaan tehtävistä vähäisistä muutoksista. Muutokset koskivat lähinnä Natura 2000 -ohjelman mukaisten suojelualueiden tarkistamista. Seutukaava on vahvistettu ympäristöministeriössä 25.2.2003.

Suunnittelun kohteena olevat suojelualueet on merkitty seutukaavassa (kuva 3) koodilla SL = luonnonsuojelualue. Seutukaavan määräyksissä merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla suojeltuja tai suojeltaviksi tarkoitettuja alueita sekä virastojen ja laitosten päätöksellä perustettuja erikoismetsiä. Valtioneuvoston periaatepäätöksen (27.6.1996) mukaisilla vanhojen metsien suojelualueilla on sallittu luontaistalouteen ja virkistykseen liittyvät toiminnot. Alueen itäosaan on merkitty EO = maankamaran aineenottoalue; merkinnällä osoitetaan alueita soran, turpeen tai muiden aineiden ottoa varten. Lisäksi suunnittelualueelle on merkitty ulkoilureitti (ur), moottorikelkkailureitti (kr) ja seututie (st). Suunnittelualueen ympäristö on seutukaavassa pääosin maa- ja metsätalousvaltaista aluetta (M) sekä maa- ja metsätalousaluetta (MT).

Seutukaavakarttaan merkitty moottorikelkkailureitti vastaa lähes täysin olemassa olevan moottorikelkkauran sijaintia. Sen sijaan karttaan merkitty ulkoilureitti (punainen palloviiva) on merkitty huomattavasti pohjoisemmaksi, kuin missä aluetta todellisuudessa halkova reitti sijaitsee. Tämän eron syynä lienee väärinkäsitys seutukaavaproessin aikana.

Suunnittelualueen itäpuoleisen Simojoen yleiskaava (www.simo.fi) on hyväksytty 24.7.2000. Yleiskaavaan on hyväksytty muutoksia 11.11.2002 ja 14.11.2005. Suunnittelualueen itäisimmästä osasta noin 25 ha on merkitty Simojoen yleiskaavan kaavakarttaan merkinnällä MY. Alueen maankäyttötarkoitus lienee muuttunut suojelualueeksi kaavakartan valmistumisen jälkeen. Muuten suunnittelualue ei kuulu kaava-alueeseen.

Kuva 2. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualueen Natura- ja suojeluohjelmajaukset. © Metsähallitus 2006, © Suomen ympäristökeskus 2006, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Suunnittelualueelle on tehty aiemmin hoito- ja käyttösuunnitelma (Ympäristöministeriön vahvistama 15.1.1991, 10 sivua + kartat). Alueen hoidon tavoitteet määritettiin seuraavasti:

- Suojelulla turvataan soiden vesi- ja ravinnetasapaino, suokasvillisuuden ja soista riippuvaisten eläinten elinmahdollisuudet sekä alueelle tyypillisten laajojen suokokonaisuuksien säilyminen.
- Hyvän saavutettavuutensa takia Martimoaavan–Lumiaavan–Penikkain soidensuojelualuetta kehitetään myös yleisön käyttöön.

Suunnitelman mukaan alueen merkittävänä käyttömuotona on metsätalous. Suunnitelman toteuttaminen tuotti alueelle nykyisen palveluvarustuksen pysäköintialueineen, pitkospuineen, tupineen, laavuineen ja muine rakenteineen.

Aiemman hoito- ja käyttösuunnitelman sisältö menetti suuren osan ohjausvaikutuksestaan 24.1.1994 Metsähallituksen tehtyä päätöksen, jolla se luopui soidensuojelualueiden metsätalouskäytöstä.

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto ja historia

2.1 Yleiskuvaus

Suunnittelualueella esiintyy useita ravinteikkuudeltaan ja kasvillisuudeltaan erilaisia suotyyppisiä. Karujen suotyyppien lisäksi siellä on ravinteikkaan kallioperän vaativia lettoja.

Alueelle ovat tyypillisiä puuttomat nevalakeudet. Laajimpia ja avarimpia ovat Lumiaapa ja Simoskanaapa. Myllylänaapa ja Kivalonaapa ovat pienempiä aapasoja. Aapasoiden ohella on myös keidassoita. Alueen nimikkosuo, Martimoaapa, on nimestään huolimatta karu keidassuo, jonka keskusta kohoaa laiteiden yläpuolelle. Suurimpia vesistöjä ovat Martimojärvi ja Pikkujärvi. Järvien eteläpuolella levittäytyy vaikeapääsyinen rimmikko, Martimojärven allikkoalue.

Suunnittelualueen suot kuuluvat Pohjois-Suomen tärkeimpiin suoluonnon suojelukohteisiin. Erityisen tärkeä alue on uhanalaisille lintulajeille. Kivalot on yli 100 km pitkä vaarajakso, joka ulottuu Itä-Lappiin asti. Osa siitä, Penikat, kuuluu soidensuojelualueeseen.

Osa Martimoaavan–Lumiaavan–Penikoiden alueen metsistä on arvokasta vanhaa metsää, jossa kasvaa kuusen lisäksi aihkimäntyjä, koivuja ja suuria haapoja. Lähes luonnontilaisia metsiä esiintyy Kivalon vaaranrinteillä ja alueen eteläosissa. Metsät peittävät myös suoaukeiden välisiä saarekkeitä. Ne ovat tärkeitä elinympäristöjä mm. riistalinnustolle ja -eläimistöille. Pohjoisosan metsäsaarekkeiden puusto on nuorta, 1950–60-luvulla metsätalouden keinoin perustettuja metsiköitä.

2.2 Geologia ja geomorfologia

Suunnittelualueen kallioperä koostuu kahdesta pääasiallisesta kokonaisuudesta. Penikat suunnittelualueen länsiosassa kuuluu emäksisiin kivilajeihin eli gabroiin. Muun suunnittelualueen kallioperä on hyvin vanhaa pohjagneissia.

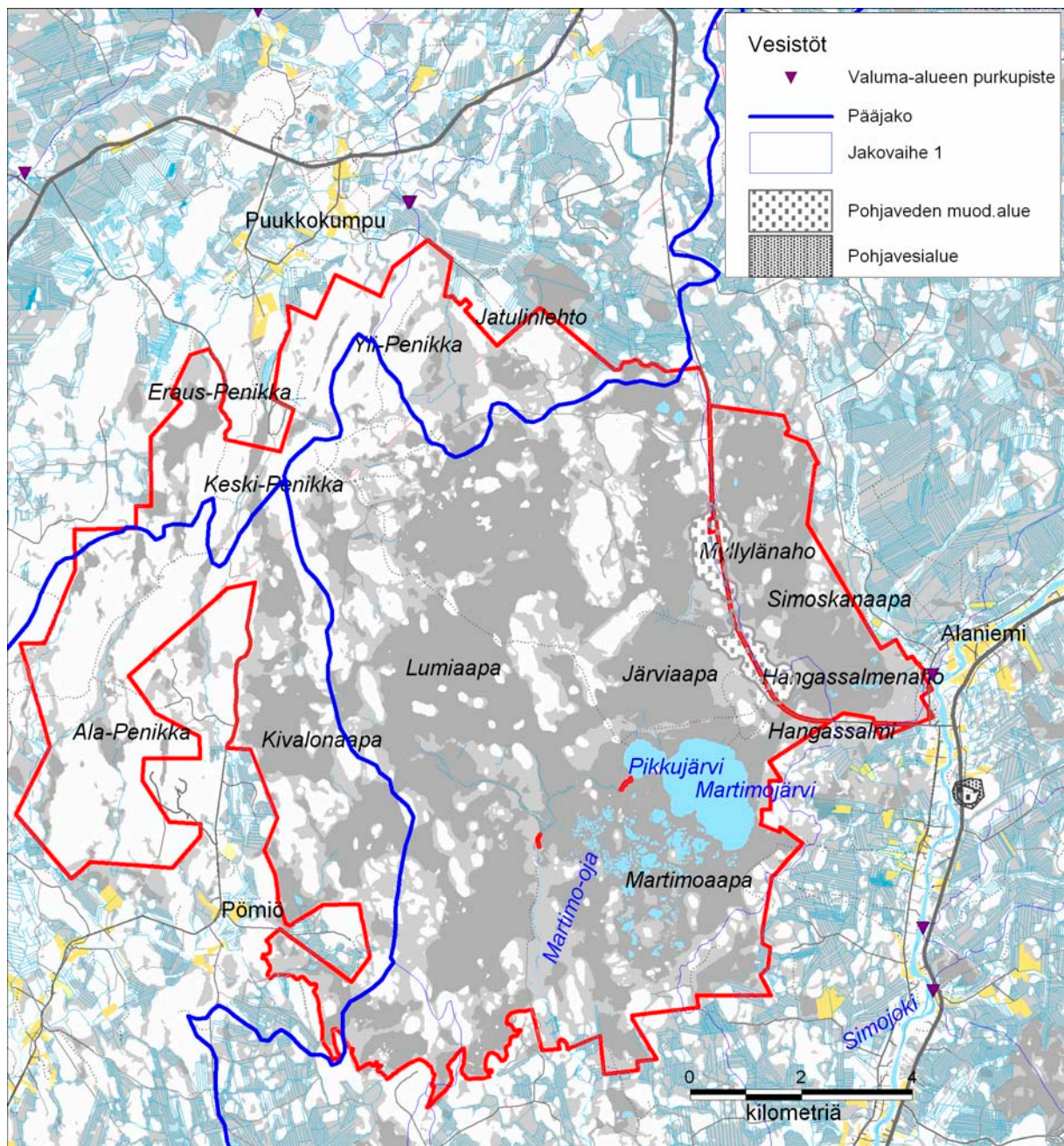
Alueen länsiosaan sijoittuva Penikat ovat toinen pää Kivalon reilusti yli 100 km pitkstä vaarajaksosta, joka päättyy Kemijärven eteläpuolelle. Vaara on luonnontieteellinen raja Pohjois-Pohjanmaalle ja Peräpohjolle. Kivalot ovat jääneet koholle muusta ympäristöstä, koska niiden kivilajit, gabrot, ovat kulutusta hyvin kestäviä. Emäksinen gabro kestää kemiallista rapautumista vähemmän kuin muut kivilajit, eikä sillä ole selviä lohkosuuntia. Näiden tekijöiden seurauksena vaarajakso on saanut muhkuraiset muotonsa. Gabron ansiosta alueen kasvillisuudella on ympäristöään ravinteikkaammat olosuhteet. Gabrokerros kiteytyi noin 2,45 miljardia vuotta sitten sulan magman purkautuessa maan pinnalle. (Manner & Tervo 1988)

Pohjagneissialueen ikä on noin 2,7–2,8 miljardia vuotta. Suomen vanhimpiin kuuluva pohjagneissi on yleensä asultaan raitaista, tasaista ja huonosti paljastunutta. Etelä-Lapissa on viimeisen jäätiköitymisen kerrostaman nuoren moreenin alla paikoin jäänteitä vanhasta moreenista. Moreenien välistä on muutamissa paikoissa tavattu eloperäisiä kerrostumia.

Rannansiirtyminen on seurausta maan kohoamisesta jääkauden jälkeen. Rannansiirtyminen tapahtui suunnittelualueen alavilla osilla 7 000–4 000 vuotta sitten. Penikoilla rannansiirtyminen ilmeni 9 000–7 000 vuotta sitten. (Manner & Tervo 1988)

2.3 Vesistöt

Suunnittelualueen vesistö jakautuu Kemijoen vesistöalueeseen, Perämeren rannikkoalueeseen ja Simojoen vesistöalueeseen (kuva 4). Kartassa näkyvät myös suunnittelualueen pohjavesialueet. Ne on luokiteltu käyttökelpoisuutensa ja suojelutarpeensa perusteella kolmeen luokkaan: Luokka I = vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue, luokka II = vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue ja luokka III = muu pohjavesialue. Suunnittelualueella sijaitsevat pohjavesialueet Myllylänaho ja Hangassalmenaho kuuluvat luokkaan II.

Kuva 4. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualueen vesistöalueet ja pohjavesialueet. © Metsähallitus 2006, © Genimap Oy, Lupa L5293, © Suomen ympäristökeskus 2006.

Martimojärven pinta-ala siihen liittyvine Pikkujärvineen on 255 ha. Martimojärven lounaispuolella on kymmeniä lampia, joista suurimpia ovat Kaivosojanlampi (11 ha), Ahvenlampi ja Ojalampi (molemmat 5 ha). Martimojärvestä laskee Martimo-oja Simojokeen.

Suunnittelualueella esiintyy vesilain (264/1961) mukaisista luontotyypeistä luonnontilaisia lähteitä. Luontotyyppi-inventoinnin mukaan lähteitä ja lähdesoita on suunnittelualueella yhteensä 0,3 ha.

Vesipuidedirektiivi (2000/60/EY) edellyttää, että pinta- ja pohjavesien tulisi olla hyvässä tilassa vuoden 2015 loppuun mennessä. Keskeinen työväline uudistuvassa vesienhoidossa on vesienhoitosuunnitelma. Vesienhoitosuunnitelma sisältää perustiedot alueen vesistöistä, niihin kohdistuvista paineista ja vesistöjen ekologisesta tilasta sekä vesien hoidon ja suojelun tavoitteista. Hoitosuunnitelmien osana laaditaan toimenpideohjelma, joka sisältää ne lainsäädännölliset keinot ja tekniset sekä taloudelliset menetelmät, joilla pyritään saavuttamaan ja turvaamaan vesistöjen hyvä ekologinen ja kemiallinen tila. Hoitosuunnitelmakausi kestää kuusi vuotta. Ensimmäinen kolmesta vesienhoitosuunnitelmasta astuu voimaan 22.12.2009; päävastuu lain toteuttamisessa on alueellisilla ympäristökeskuksilla.

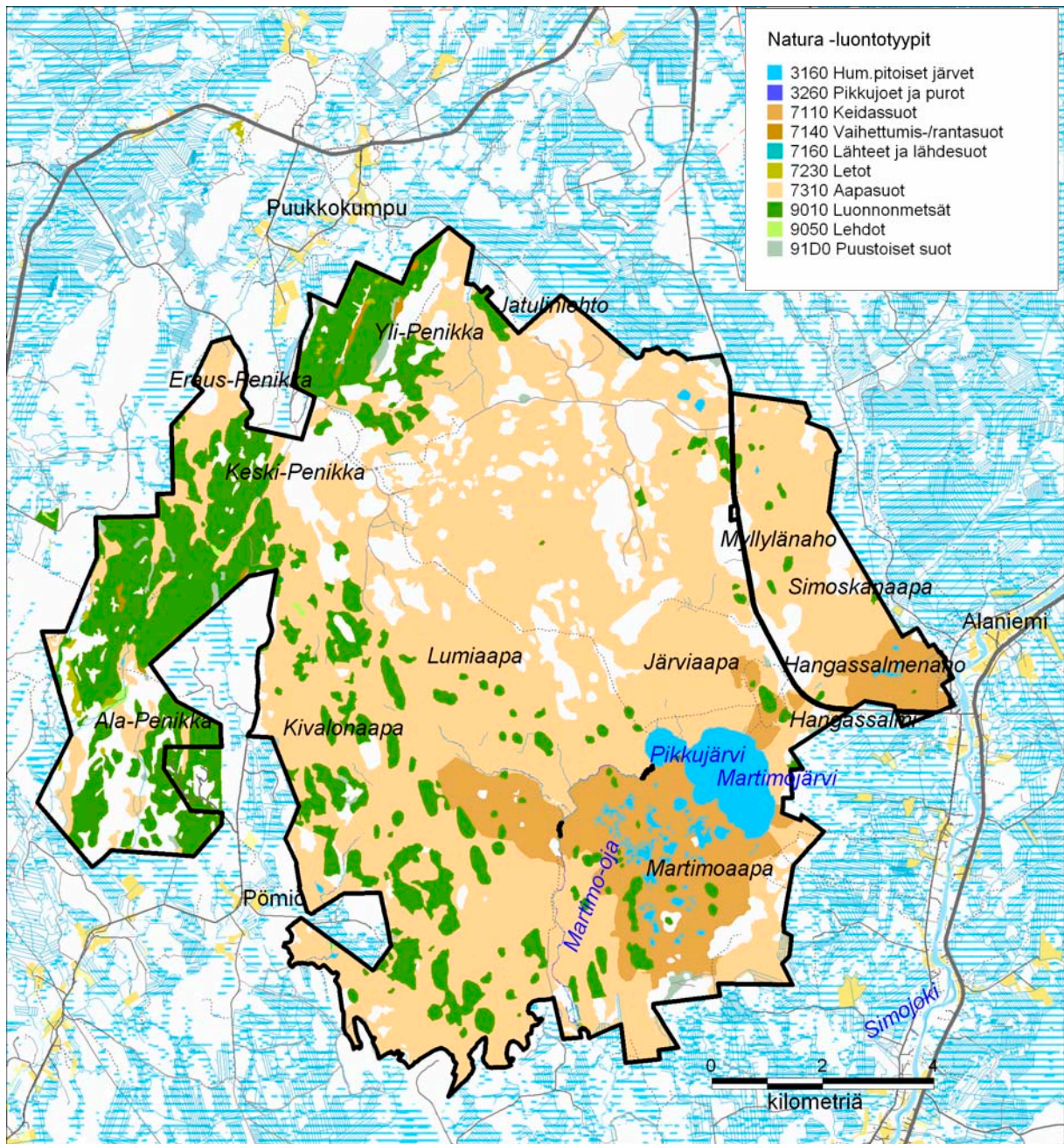
2.4 Luontotyypit

Martimoaavan alueella on tehty luontotyyppi-inventointi vuosina 2003–2004. Taulukkoon 3 on merkitty luontotyypit ja niiden pinta-alat sekä pinta-alojen osuudet suojelualueen kokonaispinta-alasta. Luontotyyppi-inventoinnissa samalle kuviolle voidaan antaa kaksi päällekkäistä luontotyyppiä: Esimerkiksi aapasuille ja keidassoille voidaan merkitä toiseksi luontotyyppiä puustoiset suot. Niin ikään letot voivat olla päällekkäisenä luontotyyppinä aapasilla. Luontotyyppi-
taulukossa ja -kartoissa myös Natura-alueen ja siten suunnittelualueenkin ulkopuolinen soiden-
suojelehuohjelma-alue (88 ha) Ala-Penikoilla sisältyy tarkasteluun.

Taulukko 3. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura-alueen luontotyyppijakauma Metsähallituksen kuviotiedon perusteella. * = erityisen tärkeä eli priorisoitu tyyppi. LT = luontotyyppi.

Koodi	Luontotyyppi	1. LT ha	1-tyypin %	2. LT ha
3160	Humuspitoiset järvet ja lammet	356,3	2,5	
3260	Pikkujoet ja purot	12,1	0,1	
7110	Keidassuot*	1 260,6	8,8	
7140	Vaihettumis- ja rantasuot	11,9	0,1	
7160	Lähteet ja lähdesuot	0,3	0,0	< 0,0
7230	Letot	25,1	0,2	1 338,8
7310	Aapasuot*	7 726,9	54,1	
9010	Luonnonmetsät*	2 381,8	16,7	
9050	Lehdot	17,4	0,1	
9080	Metsäluhdut*		0,0	3,5
91D0	Puustoiset suot*	70,6	0,5	1 939,5
	Natura-tyyppejä yhteensä	11 863		3 281,8
	Ei Natura-luontotyyppiä	2 410,5	16,9	
	Pinta-ala yhteensä	14 273,5		

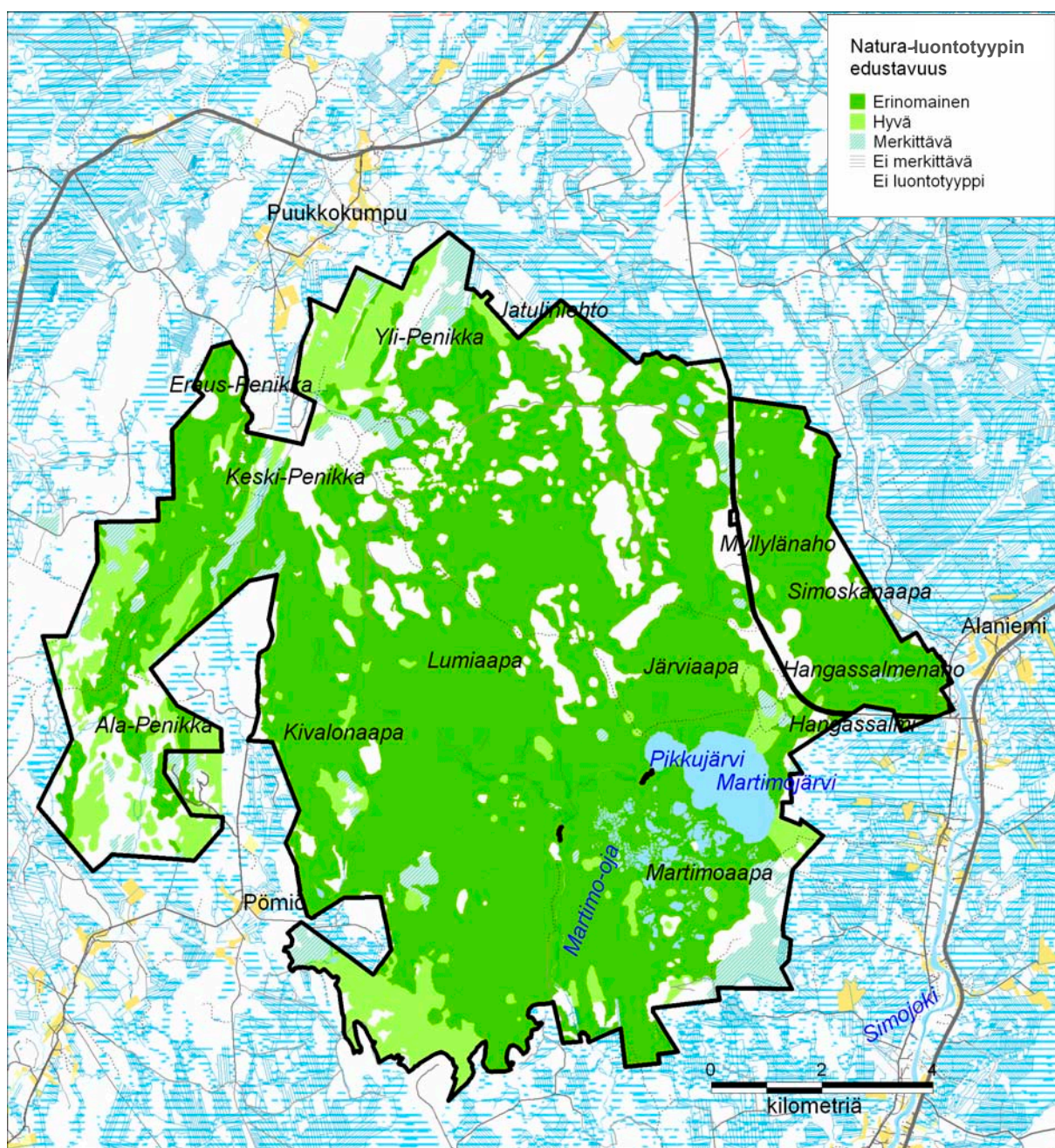
Suunnittelualue on erityisesti suoluonnoltaan hyvin monipuolinen ja edustava. Suotyypit vaihtelevat karuista keidassoista ravinteisiin rimpilettöihin sekä erilaisiin lettorämeisiin ja -korpiin. Suunnittelualueen pinta-alasta noin 83 % kuuluu johonkin Natura-luontotyyppiin (kuva 5). Selvästi laaja-alaisin luontotyyppi on aapasuot, jota on pinta-alasta hieman yli puolet. Aapasoille on luontotyyppi-inventoinnissa merkitty usein päällekkäisenä luontotyyppinä (luontotyyppi 2) letot ja puustoiset suot. Näiden osuus onkin huomattava; esimerkiksi lettoja on inventoinnin perusteella lähes 10 % koko suunnittelualueen pinta-alasta. Puustoisten soiden osuus on tätäkin suurempi. Myös karujen keidassoiden määrä on alueella suurehko (noin 9 % pinta-alasta). Aapa- ja keidasuoyhdistymiin kuulumattomat letot ja puustoiset suot ovat pääosin Kivaloiden vaarajakson rinteiden piensoita.

Kuva 5. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura-alueen luontotyypit. © Metsähallitus 2006, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Suunnittelualueen suot ovat lähes poikkeuksetta Natura-tyypin edustavuudeltaan erinomaisia tai hyviä (kuva 6). Ojituksia ja muita metsätaloustoimia on tehty lähinnä suojelualueen rajojen ulkopuolella, joten suojelualueen suot ovat laajalti luonnontilaisia.

Vaikka erityisesti alueen koillisosan metsäalueet ja -saarekkeet ovat entisiä talousmetsiä, noin 17 % pinta-alasta on boreaalisia luonnonmetsiä. Eniten luonnonmetsiä on Penikoiden kivikkoisilla rinteillä ja Natura-alueen eteläosan vanhojen metsien suojelualueella Kontiokummuilla. Lehtoja suunnittelualueella on vähän; ne ovat pienialaisia ja keskittyvät Kivalojen vaarajakson seudulle, Penikoiden rinteiden alaosiin. Laaja-alaisimmat lehdot ovatkin oikeastaan lehtokorpia, jotka määritellään Natura-tyypiltään lehtoihin.

Kuva 6. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura-alueen luontotyyppien edustavuus. © Metsähallitus 2006, © Genimap Oy, Lupa L5293.

2.5 Lajisto

2.5.1 Kasvisto

Kasvillisuushavaintoja ovat tehneet lähinnä yksittäiset harrastajat eri puolille Martimoaapaa suuntautuneiden retkien puitteissa. Parhaiten tunnettu lienee Kivaloitten Penikoiden seutu, jossa kasvillisuus on rehevintä. Kesällä 2006 Martimoaavalla tehtiin kasvillisuusselvitys. Maastotöiden yhteydessä selvitettiin putkilokasvilajisto neljältätoista neliökilometrin kokoiselta atlasruudulta, sekä havainnoitiin yleensäkin lajistoa ja kasvillisuustyyppejä eri puolilla suojelualuetta.

Laajoilla rimpinevoilla ja Martimojärven eteläpuolisella keidassuoalueella kasvilajisto on niukkaa, mutta Penikoiden rinteillä ja rinteiden alla kasvillisuus saa ns. Lapin kolmion ravinteikkaan kallioperän vuoksi hyvinkin reheviä piirteitä. Penikoilla esiintyy lehtomaisilla kohteilla paikoin runsaasti mm. kieloa (*Convallaria majalis*), metsäkurjenpolvea (*Geranium sylvaticum*) ja lillukkaa (*Rubus saxatilis*). Vaateliaampaa ja harvinaista lehtolajistoa edustavat Martimoaavan alueella mm. valtakunnallisesti uhanalainen, vaarantunut (VU) neidonkenkä (*Calypso bulbosa*), mustakonnaamarja (*Actaea spicata*), näsiä (*Daphne mezereum*) ja koiranheisi (*Viburnum opulus*). Osa laajoista välipinta- ja rimpisoista on ravinteista lettoa liero- ja lettoväkäsammalineen (*Scorpidium scorpioides*, *Campylium stellatum*). Letoilla esiintyvät mm. useat kämmekekälajit, joista harvinaisimmat ovat valtakunnallisesti uhanalaiset, vaarantuneet (VU) kaitakämmekekä (*Dactylorhiza traunsteineri*) ja verikämmekekä (*Dactylorhiza incarnata* ssp. *cruenta*). Lettosaran (*Carex heleonastes*) ja himmeävillan (*Eriophorum brachyantherum*) havainnot ovat kuitenkin vanhoja ja epä-tarkkoja, joten niiden ei voida sanoa varmuudella esiintyvän alueella. Vaarantuneisiin lukeutuvaa direktiivilajia tikankonttia (*Cypripedium calceolus*) kasvaa lähellä suojelualan lounaisrajaa; toistaiseksi sitä ei ole kuitenkaan löytynyt suojelualueelta.

Martimoaavan sammallajistoa on tutkittu toistaiseksi vähän ja satunnaisesti, mutta havaintoja on kolmen valtakunnallisesti uhanalaisen, kahden silmälläpidettävän ja kahden elinvoimaisen, mutta alueellisesti uhanalaisen lajin esiintymistä. Lännekynsisammalta (*Dicranum leioneuron*) lukuun ottamatta kaikki sammalhavainnot ovat Keski-Penikan seudulta, ja ne ovat suhteellisen tuoreita, 1990-luvulta. Keski-Penikalla kasvaa tämänhetkisten tietojen mukaan myös yksi alueellisesti uhanalainen sienilaji, neulasmaatähti (*Geastrum quadridum*).

Jäkälätutkimus – kuten myös sammalten ja sienten kartoitus – on ollut satunnaista Martimoaavalla. Alueelta on havaittu kaksi hyvin uhanalaista lajia, lännehyytelöjäkälä (*Collema nigrescens*) ja kaitalaakajäkälä (*Physcia phaea*). Kummaltakin lajilta on tiedossa vain yksi havaintopaikka Keski-Penikalta, joskin havainnot ovat tuoreita, vuodelta 2004.

Kasvihavainnot on koottu taulukkoon 4.

Taulukko 4. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualueella tavattavat uhanalaiset ja luontodirektiivin kasvi-lajit (tilanne 31.10.2006 tietokannoissa). IUCN-uhanalaisluokitus: CR = äärimmäisen uhanalainen, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, LC = elinvoimainen. * = erityisesti suojeltava laji. Alue = alueellisesti uhanalainen (x). D = luontodirektiivin liite.

Nimi	Tieteellinen nimi	IUCN	Alue	D
Tervaleppä	<i>Alnus glutinosa</i>	LC	x	
Viherraunioinen	<i>Asplenium viride</i>	LC	x	
Seitahiirensammal	<i>Bryum nitidulum</i>	VU		
Neidonkenkä	<i>Calypso bulbosa</i>	VU		II, IV
Lettosara	<i>Carex heleonastes</i>	VU		
Kalvassara	<i>Carex pallescens</i>	LC	x	
Lettohernesara	<i>Carex viridula</i> var. <i>bergrothii</i>	VU		
Lännenhyytelöjäkälä	<i>Collema nigrescens</i> *	CR		
Veripunakämmekkä	<i>Dactylorhiza incarnata</i> ssp. <i>cruenta</i>	VU		
Punakämmekkä	<i>Dactylorhiza incarnata</i> ssp. <i>incarnata</i>	NT		
Kaitakämmekkä	<i>Dactylorhiza traunsteineri</i>	VU		
Lännenkynsisammal	<i>Dicranum leioneuron</i>	LC	x	
Himmeävilla	<i>Eriophorum brachyantherum</i>	NT	x	
Rimpiruostevilla	<i>Eriophorum russeolum</i> ssp. <i>russeolum</i>	LC	x	
Kurjenmiekkä	<i>Iris pseudacorus</i>	LC	x	
Kantokorvasammal	<i>Jungermannia leiantha</i>	NT	x	
Kalliokoukerosammal	<i>Lescurea saxicola</i>	LC	x	
Vuoripussisammal	<i>Marsipella sparsifolia</i>	VU		
Kaitalaakajäkälä	<i>Physcia phaea</i> *	EN		
Pohjanvaskisammal	<i>Pseudeskeella papillosa</i>	NT	x	
Pohjanleinikki	<i>Ranunculus hyperboreus</i>	LC	x	
Lapinleinikki	<i>Ranunculus lapponicus</i>	LC		II, IV
Karjalanruusu	<i>Rosa acicularis</i>	LC	x	
Etelänuurresammal	<i>Zygodon conoideus</i>	EN		

2.5.2 Nisäkkäät

Suurpedoista tavataan säännöllisesti karhua ja ilvestä sekä satunnaisesti ahmaa ja sutta. Ahma on IUCN:n luokitteluun maailmanlaajuisesti uhanalainen (VU, vaarantunut) laji. Suomen uhanalaisluokituksessa ahma on luokassa EN (erittäin uhanalainen). Ilves on sekä IUCN:n että Suomen luokituksessa silmälläpidettävä (NT). Karhu on Suomessa luokiteltu silmälläpidettäväksi (NT). Suden suomalainen luokitus on EN (erittäin uhanalainen). Pikkunisäkkäiden runsaudesta ja lajistoon koostumuksesta tiedetään hyvin vähän, mutta lajisto on oletettavasti samanlainen kuin pohjoisilla metsäalueilla yleensä. Metsästettävien nisäkkäiden kannat ovat normaalit.

Tiedot hyönteisistä ja muista eläinryhmistä ovat hyvin puutteelliset.

2.5.3 Linnusto

Tiedon suunnittelualueella pesivästä ja levähtävästä linnustosta on toimittanut Kemin lintuharrastajat Xenus ry (Rauhala & Korpimäki) perustuen lähdeluettelon kirjallisuuteen ja omaan vankkaan alueen tuntemukseen.

Suunnittelualueella säännöllisesti levähtävät muuttolinnut on koottu taulukkoon 5. Suunnittelualueella pesivät linnut näkyvät taulukossa 6.

Taulukko 5. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualueella levähtävät lintulajit. IUCN-uhanalaisluokitus: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. * = direktiivilaji.

Laji	IUCN	Laji	IUCN	Laji	IUCN	Laji	IUCN
Isokoskelo		Lapinkirvinen		Metsähanhi	NT	Tundrakurmitsa	
Kaakkuri*	NT	Lapinsirkku		Mustalintu	NT	Tunturikihu	
Keltavästäräkki		Lapinsirri	VU	Niittykirvinen		Tylli	
Kuikka*		Laulujoutsen*		Piekana		Vesipääsky*	
Kurki*		Merimetso		Suosirri			

Taulukko 6. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualueella pesivät lintulajit. IUCN-uhanalaisluokitus: VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. * = direktiivilaji.

Laji	IUCN	Laji	IUCN	Laji	IUCN	Laji	IUCN
Haapana		Kirjosiipikäpylintu		Mustaviklo		Ruokokerttunen	
Harmaalokki		Kiuru		Naurulokki	VU	Räkättirastas	
Harmaasieppo		Korppi		Niittykirvinen		Sinisorsa	
Helmipöllö*		Kuikka*		Nuolihaukka		Sinisuhaukka*	NT
Hernekerttu		Kulorastas		Närhi		Sirittäjä	
Hiirihaukka		Kuovi		Pajulintu		Suokukko*	NT
Hiiripöllö*		Kurki*		Pajusirkku		Suopöllö*	
Hippiäinen		Kuukkeli	NT	Palokärki*		Taivaanvuohi	
Huuhkaja*		Käenpiika	VU	Peippo		Talitiainen	
Hömötiainen		Käki	NT	Pensastasku	NT	Tavi	
Isokäpylintu		Käpytikka		Piekana		Teeri*	NT
Isolepinkäinen	NT	Lapinpöllö*		Pikkukuovi		Telkkä	
Jouhisorsa		Laulujoutsen*		Pikkukäpylintu		Tervapääsky	
Jänkäruppa		Laulurastas		Pohjansirkku		Tukkasotka	
Jänkäsirriäinen	NT	Lehtokerttu		Pohjantikka*	NT	Tuulihaukka	NT
Järripeippo		Lehtokurppa		Punajalkaviklo		Töyhtöhyppä	
Kaakkuri*	NT	Leppälintu		Punakylkirastas		Uivelo*	
Kalalokki		Liro*		Punarinta		Urpainen	
Kalatiira*		Merilokki		Punatulkku		Valkoviklo	
Kanahaukka		Metso*	NT	Punavarpuu		Varis	
Kapustarinta*		Metsähanhi	NT	Puukiipijä		Vesipääsky*	
Keltasirkku		Metsäkirvinen		Pyy*		Viherpeippo	
Keltavästäräkki		Metsäviklo		Rautiainen		Vihervarpunen	
Kirjosieppo		Mustakurkku-uikku*		Riekko		Västäräkki	

2.6 Historia

Suunnittelualue on korkeimmillaan noin 180 m merenpinnan yläpuolella. Korkeimmat paikat ovat nousseet meren alta näkyviin varhaisella kivikaudella noin 8000 eKr. ja matalammatkin jo noin 3500 eKr.

Alueella onkin liikuttu jo varhain esihistoriallisella ajalla, ja siitä ovat merkkeinä monet muinaisjäännökset. Ennen hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten tehtyä kulttuuriperintöinventointia alueelta tunnettiin vain kaksi muinaisjäännöskohdetta, Jatulinlehdon suuri kivikehä ja Penikoiden rinteiden rakkakuoppa. Nyt tehdyssä inventoinnissa muinaisjäännösten lukumäärä moninkertaistui. Suurin osa muinaisjäännöksistä sijaitsee suunnittelualueen länsiosassa, Penikoiden vaarajakson rinteillä.

Penikoiden laajat rakkakivikot saattavat tuntua epätodennäköiseltä paikalta etsiä muinaisjäännöksiä, mutta entisajan ihmiselle ne ovat olleet tärkeitä alueita. Ne ovat tarjonneet raaka-ainetta työkalujen tekemiseen, suojaisia paikkoja leiriytymiseen sekä mahdollisuuden ravinnon varastointiin.

Inventoinnissa rakkakivikoista löytyi 26 erikokoista, mahdollisesti lihansäilytykseen tehtyä rakkakuoppaa, kaksi uutta asumuksenpohjaa – yhden aiemmin tunnetun lisäksi, kaksi pientä kvartsi-louhosta sekä kaksi kivilatomusta. Lisäksi suunnittelualueen itäosassa Myllylänahossa on ollut kivikautinen asuinpaikka, joka kuitenkin on tuhoutunut soranotossa. Toinen kivikautinen asuinpaikka löytyi aivan suunnittelualueen pohjoispuolelta, Yli-Penikkavaaran pohjoisesta alarinteestä. Sijaintikorkeutensa perusteella kaikki löydetyt kohteet ovat voineet olla käytössä jo mesoliittisella kivikaudella, mutta niiden tarkkaa ikää on vaikea arvioida. Esimerkiksi rakkakuoppia on käytetty lihansäilytykseen kivikaudelta historialliselle ajalle saakka.

Muutamit kuopista on tehty rakan alla kulkevien piilopurojen päälle. Lähdepurojen kylmä vesi on pitänyt kuopat viileinä, ja ne ovat toimineet ikään kuin muinaisina jääkaappeina. Kuopissa säilytetty lihat ovat talvella jäätyneet, ja niiden päälle kasatut kivet ovat estäneet petojen pääsyn lihaan käsiksi.

Jatulinlehdosta jo 1800-luvun lopulla löydetyn noin metrin korkuisen suuren kivikehän ja siihen liittyvien rakkakuoppien käyttötarkoitus on arvailujen ja mielikuvituksen varassa, mutta kyseessä voisi olla muinaisten hylkeenpyytäjien tilapäinen asumus ja siihen liittyvät hylkeenlihan säilytyskuopat. Lähistöltä löydetty sadat nyrkinkokoiset palaneet kivet saattavat liittyä lihan kypsentämiseen tai muuhun ruuan valmistukseen. Jos paikka on ollut käytössä silloin, kun alue on ollut meren rannalla, saattaa se olla iältään jo ajalta noin 6500 eKr. Tuolloin Jatulinlehto on ollut Penikoiden vaarajakson koillispuolella oleva pieni saari.

Martimoaavan aluetta on hyödynnetty myös historiallisena aikana. Laajoilta soilta on niitetty saroja ja heiniä karjalle ja poroilta rehuksi muun muassa Martimo-ojan varresta suunnitelma-alueen eteläosasta. Simon alaniemeläisen Alakärpän tilan vuokrasuovanalat ja niittykota ovat taas sijainneet aikoinaan Koivuselän pohjoispuolella suunnittelualueen keskiosassa.

Suuri osa alueen kivennäismaista on ollut aikaisemmin metsätalouskäytössä. Soita täplittävillä kangasmetsäsaarekkeilla ja Penikoiden rinteillä on ollut savotoita, joista muistona on Saunasaaren vanha savottasauna 1950-luvulta. Koivuselässä on myös sijainnut Oulu-yhtiön 1950-luvun alussa rakentama savottakämpä, mutta se purettiin vuonna 1995. Nykyisen Koivuselän kämpän vieressä on Laurin lähteeksi löytäjänsä Lauri Alakärpän mukaan nimetty lähde. Lauri Alakärppä löysi sen 1940-luvun lopulla.

Alueella on harjoitettu porotaloutta jo pitkään. Muun muassa Poropellonahossa on sijainnut kiinteä poroaita.

Suunnittelualueen maastoissa on kieltoain aikana kulkenut vanha pirtureitti. Se on kulkenut osittain alueen pohjoisosassa, jossa kulkee nykyään vanha talvitie. Pirtukaravaanarit kuljettivat pirtua Maksniemi–Sompujärvi–Tervola–Arpee–Kauhanen–Rovaniemi-reittiä pitkin. Reitti näkyy paikoin vieläkin maastossa Simon ja Tervolan rajamailla.

Metsästystoiminnasta on alueella vielä merkinä Hangassalmen läheisellä saarekkeella oleva ketun kypälälauta.

Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura-alueella ei ole valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä, valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita tai perinnebiotooppeja. Alueella on sijainnut asetuksella suojeltu Martimoaavan niittysauna, mutta se on palanut.

2.7 Nykyinen käyttö

Suunnittelualueella liikkuu nykyisin hiihtäjiä, patikoijia ja muita päiväkävijöitä siten, että vuosittainen kokonaismäärä on noin 14 000 käyntikertaa (henkilöä). Suurin osa kävijöistä saapuu alueelle Hangassalmenahon suunnalta, mutta talviaikainen liikkuminen painottuu Kivaloiden päähän sinne sijoittuvan latuverkoston vuoksi.

Kysyntä tulee Perämeren pohjukan kuntakeskuksista sekä Kemin ja Tornion matkailualueelta, joissa on laaja ohjelmapalvelutarjonta. Kävijöitä on myös Rovaniemen suunnasta.

Patoamaton Simojoki on maamme parhaita melontareittejä ja lohen ansiosta kalastusmatkailukohde. Joen vesiretkeily- ja kalastusmahdollisuudet ovat vetovoimatekijöitä, jotka tuovat luontoharrastajia myös Martimoaavan alueelle.

Palveluita on pääasiassa jokamiesretkeilijöille, koululaisille ja matkailuyrittäjille. Suunnittelualueella ei ole tehty kävijätutkimusta, joten alueella vierailevista ei ole käytettävissä tarkkaa tutkimusaineistoa. Arvioiden mukaan matkailijoiden osuus on 50 % ja ulkomaalaisten osuus 10 % kävijöistä. Arviolta 10 % kävijöistä yöpyy autiotuvilla.

Luonnon hoitoa ja virkistyskäyttöä sekä alueen muuta nykyistä käyttöä esitellään luvuissa 5–7.

2.8 Maankäyttöanalyysi

Suunnittelualueella ei liikuta kesäaikaan **maastoajoneuvoilla** muuten kuin satunnaisesti huolto- ja poronhoitotöissä. Metsähallituksen huoltotoimet suoritetaan pääsääntöisesti lumipeitteiseen aikaan moottorikelkoin vakiintuneita kulku-uria pitkin. Myös porotalous käyttää moottorikelkkoja talviaikaan elinkeinotoimintaan. Lisäksi alueelta haetaan syksyisin hirven lihoja moottoriajoneuvolla.

Retkeilyn vaikutukset keskittyvät suunnittelualueen virkistysvyöhykkeille. Luonnon virkistyskäytön vaikutuksena on ollut lievä luonnon kuluminen suosituilla alueilla: polkujen leveneminen ja tupien pihapiirien kuluneisuus sekä roskaantuminen. Suurin osa suunnittelualuetta on kuitenkin hyvin vähällä virkistyskäytöllä, ja ennakoitu kävijämäärien kasvu suuntautuu rakennetulle virkistysvyöhykkeelle.

Luontomatkailu keskittyy pääosin lumipeitteiseen aikaan, joten sen vaikutukset ovat vähäiset.

Porotalous vaikuttaa laiduntamisen kautta lähinnä suunnittelualueen suoalueelle. Poronhoito on sallittu koko suunnittelualueella, ja siksi porotalouden ympäristövaikutukset ovat hyväksyttäviä niin kauan, kuin laiduntaminen on kestävää.

Martimojärven **kalastusta** ohjataan kalastuslainsäädännön (Kalastuslaki 286/1982) mukaisesti. Nykyinen kalastus on verkko- ja viehekalastusta, eikä se vaikuta merkittävästi kalakantoihin.

Metsästys vaikuttaa riistakantoihin. Metsästystä ohjataan metsästyslain (615/1993) ja Metsähallituksesta annetun lain (1378/2004) mukaisesti.

Metsähallituksen hallinnassa olevia **kämppejä ja muita rakennuksia** on kaikkiaan noin 30 kpl. Rakentaminen on perustunut aiempaan hoito- ja käyttösuunnitelmaan. Muiden hallinnassa olevia rakenteita ei suunnittelualueella ole – lukuun ottamatta yhtä poroaitaa.

Suunnittelualueelta otetaan **maa-aineksia** Myllylänahon ottopaikasta tarkasti määritellyin reuna-ehdoin. Nykyinen ottolupa päättyi 31.12.2007.

Malminetsintää ja geologista tutkimusta harjoitetaan Penikoiden alueella, jossa on 35 valtausta (Gold Fields Arctic Platinum Oy). Alue on erittäin malmipotentialinen. Katso luku 9.5.

Pohjavesien ottaminen Myllylänahon ja Hangassalmenahon pohjaveden muodostumisalueilta voi muodostua uudeksi käyttömuodoksi, joka saattaa vaikuttaa alueen suojeluarvoihin.

2.9 Yhteenveto tärkeimmistä arvoista suojelun ja käytön kannalta

Suunnittelualueen ominaiset piirteet ovat perustana tärkeimmille arvoille suojelun ja käytön kannalta:

- 1) Soidensuojelualue muodostuu useista ravinteikkuudeltaan ja kasvillisuudeltaan erilaisista suotyypeistä ja boreaalisista luonnonmetsistä. Luonnontilaisten aapasoiden lisäksi alueella on keidassoita, lettoja ja vanhoja metsiä. Soiden kasvi- ja lintulajisto on edustava. Suolajistossa on runsaasti uhanalaisia lajeja eri lajiryhmistä.
- 2) Järvi- ja allikkoalue muodostuu Martimojärvestä, sen jatkeena olevista pienistä järvistä ja lammista sekä vaikeapääsyisestä rimmikosta. Alue on merkittävä linnuston pesinnälle ja muutolle. Martimojärven monipuolinen kalakanta ja satoiset hillamaat ovat paikallisille asukkaille perinteisesti tärkeitä.
- 3) Soidensuojelualueeseen kuuluva Penikoitten alue on osa pitkää Kivaloiden vaarajonoa. Vaarajonossa on paljon luonnontilaisia metsiä ja ravinteikkaita rannesoiia.
- 4) Soidensuojelualue on tärkeä luontomatkailun kohde alueen matkailuyrityksille. Kivaloiden vaarajakso reunustaa avaraa suomalaisemaa ja tarjoaa elämyksellisen näkymän. Palveluvarustus mahdollistaa kestäväen käytön nykyistä suuremmalle käyntimäärälle. Luonnonsuojelualue on tärkeä erityisesti omin voimin liikkuville omatoimiretkelijöille, useille ohjelmapalveluyrityksille ja lintuharrastajille. Rakennetut luontotornit ja näkötorni tukevat em. toimintaa.
- 5) Suojelualue luo matkailun ja palveluvarustuksen ylläpidon kautta työpaikkoja ja toimeentulomahdollisuuksia paikallisille asukkaille.
- 6) Suojelualue on merkittävä porolaidunalue, ja se tarjoaa mahdollisuuksia myös metsästykseseen, kalastukseen ja marjastukseen. Perinteinen paikallinen käyttö on kestäväällä pohjalla, eikä luonnonsuojelu rajoita merkittävästi yksittäisen ihmisen mahdollisuuksia hyödyntää alueita luontaiselinkeinojen ja virkistyskäytön avulla.
- 7) Suojelualueella on useita ihmisen varhaisesta menneisyydestä kertovia muinaisjäännöksiä. Historiallisen ajan kohteita on säilynyt vähemmän.

HOITO JA KÄYTTÖ

3 Hoidon ja käytön tavoitteet

3.1 Säädösten asettamat tavoitteet

Luonnonsuojelulain (1096/1996) yleiset tavoitteet ovat luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen, luonnonkauneuden ja maisema-arvojen vaaliminen, luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävä käytön tukeminen, luonnontuntemuksen ja yleisen luonnonharrastuksen lisääminen sekä luonnontutkimuksen edistäminen.

Luonnonsuojeluasetuksessa (160/1997) säädetään luonnonvaraisten – erityisesti uhanalaisten sekä EU:n luontodirektiivissä (92/43/ETY) mainittujen – eliölajien ja luontotyyppien seurannan järjestämisestä. Tavoitteena on eliölajien ja luontotyyppien suotuisan suojelutason saavuttaminen ja ylläpitäminen. Asetuksessa vastuutetaan suojelualueiden hoidon ja käytön järjestäminen niitä hallinnoiville viranomaisille tai laitoksille.

Martimoaavan–Lumiaavan–Penikoiden soidensuojelualue on lailla perustettu suojelualue suunnittelualueella (**Laki** eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta **soidensuojelu-alueiksi** 676/1981). Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella (**Asetus** eräistä valtion omistamille alueille perustetuista **soidensuojelualueista** 933/1981). Asetuksen mukaan soidensuojelualueella on kielletty seuraavat toimenpiteet:

- ojitus ja maa-ainesten ottaminen
- rakennusten, teiden ja laitteiden rakentaminen
- turvemaiden olevan puuston hakkaaminen
- luonnonvaraisten selkärangattomien eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen tiettyin poikkeuksin
- muut toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa suoalueen luonnonmukaista vesitasapainoa.

Asetuksen mukaan ympäristöministeriö voi kieltää määrätyn selkärangattoman eläinlajin yksilöiden pyydystämisen ja tappamisen, samoin kuin määrätyn ruohovartisen kasvilajin yksilöiden poimimisen ja keräämisen soidensuojelualueella. Lisäksi asetuksen mukaan mm. Martimoaavan–Lumiaavan–Penikoiden soidensuojelualueella koskien ”Kivennäismaiden metsätaloudellinen käyttö ja hoito suoritetaan hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa voidaan sallia myös alueen käytön tai hoidon kannalta tarpeellisen tien rakentaminen soidensuojelualueelle.”

Metsähallitus on kuitenkin 24.1.1994 tehnyt päätöksen, jolla se on luopunut soidensuojelualueiden metsätalouskäytöstä.

Asetuksen (933/1981) mukaan soidensuojelualueella on sallittu:

- 1) sellaisten rakennusten, laitteiden ja polkujen rakentaminen sekä kunnossapito, jotka ovat tarpeen yleisön opastamista, tutkimustoimintaa ja luonnonharrastusta varten
- 2) metsästys niillä soidensuojelualueilla, jotka sijaitsevat metsästyslain (615/1993) 8. §:n tarkoittamissa kunnissa ja muilla soidensuojelualueilla sen mukaan, kuin järjestyssäännössä tarkemmin määrätään
- 3) kalastus
- 4) tieteellisessä tai opetustarkoituksessa tapahtuva eläinten tappaminen ja pyydystäminen sekä kivennäisnäytteiden vähäinen ottaminen Metsähallituksen luvalla
- 5) liiallisen lisääntymisen vuoksi tai muutoin vahingollisen kasvi- tai eläinlajin vähentäminen ympäristöministeriön luvalla
- 6) toimenpiteet, jotka ovat tarpeen alueen luonnonmukaisen kehityksen palauttamiseksi
- 7) toimenpiteet alueella olevien teiden sekä sähkö- ja puhelinlinjojen kunnossapidämiseksi
- 8) laitteiden ja rakennelmien tekeminen uittoa varten
- 9) poronhoito ja sen edellyttämät toimenpiteet
- 10) toimenpiteet, jotka ovat tarpeen alueen ja sen ympäristön suojelemiseksi metsäpalolta (asetus 600/1983)
- 11) toimenpiteet, jotka ovat tarpeen palovartiointia, pelastuspalvelua, valtakunnan rajojen vartiointia ja valvontaa sekä kartoitus- ja maanmittaustöitä varten (600/1983)
- 12) toimenpiteet, jotka ovat välttämättömiä lennätin-, puhelin- tai radiotoimintaa taikka geologista tutkimusta tai malminetsintää varten edellyttäen, että siihen on saatu ympäristöministeriön lupa (600/1983)
- 13) muut toimenpiteet, jotka ovat tarpeellisia soidensuojelualueen tarkoituksenmukaisen hoidon tai käytön kannalta ja jotka ympäristöministeriö on hyväksynyt (600/1983).

Lisäksi asetuksen (802/1985) mukaan Martimoaavan–Lumiaavan–Penikoiden soidensuojelualueen rauhoitus ei ole esteenä Kivaloiden alueen retkeily- ja virkistystoiminnan kannalta tarpeelliselle rakentamiselle eikä alueella tämän asetuksen voimaan tullessa jo olevien rakennusten ja rakenteiden kunnossapidolle. Rauhoitus ei ole myöskään esteenä soranotolle Myllylänahon alueella, mikäli tämä tapahtuu Metsähallituksen hyväksymällä tavalla..

Vanhojen metsien suojeluohjelman tavoitteena on säilyttää sekä metsäekosysteemin rakenteellinen että metsien eliölajistollinen monimuotoisuus.

Soidensuojelun perusohjelmien tavoitteena on säilyttää riittävästi suoyhdistymiä luonnontilaisina kaikkien suoyhdistymätyyppien alueilla.

Natura 2000 -verkoston (Valtioneuvoston päätös 1998; komission hyväksyminen 13.1.2005) tarkoitus on turvata luontodirektiivissä mainittujen luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen sekä lintudirektiivissä tarkoitettujen erityissuojelualueiden suojelu. Natura 2000 -verkoston avulla pyritään luontodirektiivin edellyttämän suotuisan suojelutason turvaamiseen.

Ns. **luontodirektiivin** (92/43/ETY) tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä suojelemalla luontotyyppejä sekä luonnonvaraista eläimistöä ja kasvistoa jäsenvaltioiden sillä Euroopassa olevalla alueella, jossa perustamissopimusta sovelletaan. Direktiivin mukaisesti toteutetuilla toimenpiteillä pyritään varmistamaan yhteisön tärkeänä pitämien luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläin- ja kasvilajien suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai sen ennalleen saataminen. Direktiivin mukaisesti toteutetuilla toimenpiteillä otetaan huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset vaatimukset sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet.

Ns. **lintudirektiivi** (79/409/ETY) koskee kaikkien luonnonvaraisina elävien lintulajien suojelua jäsenvaltioiden Eurooppaan kuuluvalla alueella, jossa perustamissopimusta sovelletaan. Direktiivin tavoitteena on näiden lajien suojelu, hoitaminen ja sääntely, ja se antaa säännökset niiden hyödyntämisestä.

Euroopan unionin **vesipolitiikan puitedirektiivin** (2000/60/EY) mukaan Martimoaapa–Lumi-aapa–Penikat sisältyy vesipuitedirektiivin artikla 6:n mukaiseen rekisteriin (ns. suojelualue-rekisteri). Yksi vesipuitedirektiivin keinoista vesiekosysteemien turvaamiseksi on rekisteröidä sekä ottaa vesienhoidon suunnittelussa huomioon vesiympäristöjen ja lajien suojelun kannalta keskeiset suojelualueet. Rekisteriin ottaminen ei tuo uusia lisäsuojeluvelvoitteita Natura-alueille. Alueen ottaminen rekisteriin korostaa kuitenkin sen merkitystä ja huomioonottamista vesienhoitosuunnittelussa ja lupaprosesseissa.

3.2 Metsähallituksen asettamat tavoitteet

Lapin läänin alueella olevien Natura 2000 -alueiden käyttöä ohjaavat alueiden perustamissäännösten lisäksi vuonna 2005 valmistunut Lapin ympäristökeskuksen ja Lapin liiton kanssa yhteistyössä laadittu Lapin Natura-alueiden yleissuunnitelma (Lapin ympäristökeskus ym. 2005). Alueilla noudatetaan lisäksi Metsähallituksen luonnonsuojelualueiden hoidon ja käytön periaatteita (Metsähallitus 2007) sekä ympäristö- ja laatujärjestelmän asettamia vaatimuksia.

- 1) Suot säilytetään luonnontilaisina.
- 2) Metsissä lisätään lahopuuta kaulaamalla, kaatamalla ja polttamalla puita. Kulodynamiikan tuottamia elinympäristöjä tuotetaan palojatkumosuunnitelman mukaisesti. Näin saadaan alueelle harvinaisia luontotyyppejä: tuoreita paloalueita ja luontaisesti kehittyviä metsän nuoria sukkessiovaiheita. Metsäpalo pyritään aina sammuttamaan tupien ja reittien lähituntumassa. Muilla alueilla luonnonkulojen voidaan antaa palaa, mikäli pelastusviranomaisen sen hyväksyy. Tulen ei sallita karata suunnittelualueen ulkopuolelle.
- 3) Arvokkaat luontotyypit säilytetään, ja uhanalaisten kasvi- ja eläinlajien esiintymät turvataan tarvittaessa hoitotoimin.
- 4) Kulttuuriperintökohteiden kulttuuriperintöarvoja vaalitaan.

- 5) Omaehtoisia käyttäjiä palvellaan ensisijaisesti nykyisten palvelurakenteiden laatua parantamalla ja harkitulla lisärakentamisella virkistysvyöhykkeellä. Palvelurakenteiden hyvällä suunnittelulla ja opastuksella ohjataan kävijät liikkumaan pääosin reiteillä, ja estetään siten maaston kuluminen ja uhanalaisen lajiston häiriintyminen. Opastuksella ja palvelurakenteiden laatua parantamalla mahdollistetaan nykyistä suuremmat käyntimäärät.
- 6) Martimoaavan aluetta kehitetään luontomatkailualueena. Luontomatkailu keskitetään suunnitelman mukaiselle virkistysvyöhykkeelle.
- 7) Porotalouden toiminnan edellytykset säilytetään. Paikallisten asukkaiden mahdollisuudet käyttää oikeuksiaan metsästyksessä ja muussa virkistyskäytössä säilytetään.

4 Vyöhykealuejako

Suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi alue jaetaan seuraaviin maankäytön vyöhykkeisiin.

I Syrjävyöhyke

Syrjävyöhyke säilytetään mahdollisimman luonnontilaisena. Sinne ei rakenneta uutta palveluvarustusta. Liikkuminen on kuitenkin sallittu jokamiehenoikeuksien mukaisesti. Olemassa oleva palveluvarustus ylläpidetään.

Suurin osa alueista on syrjävyöhykettä.

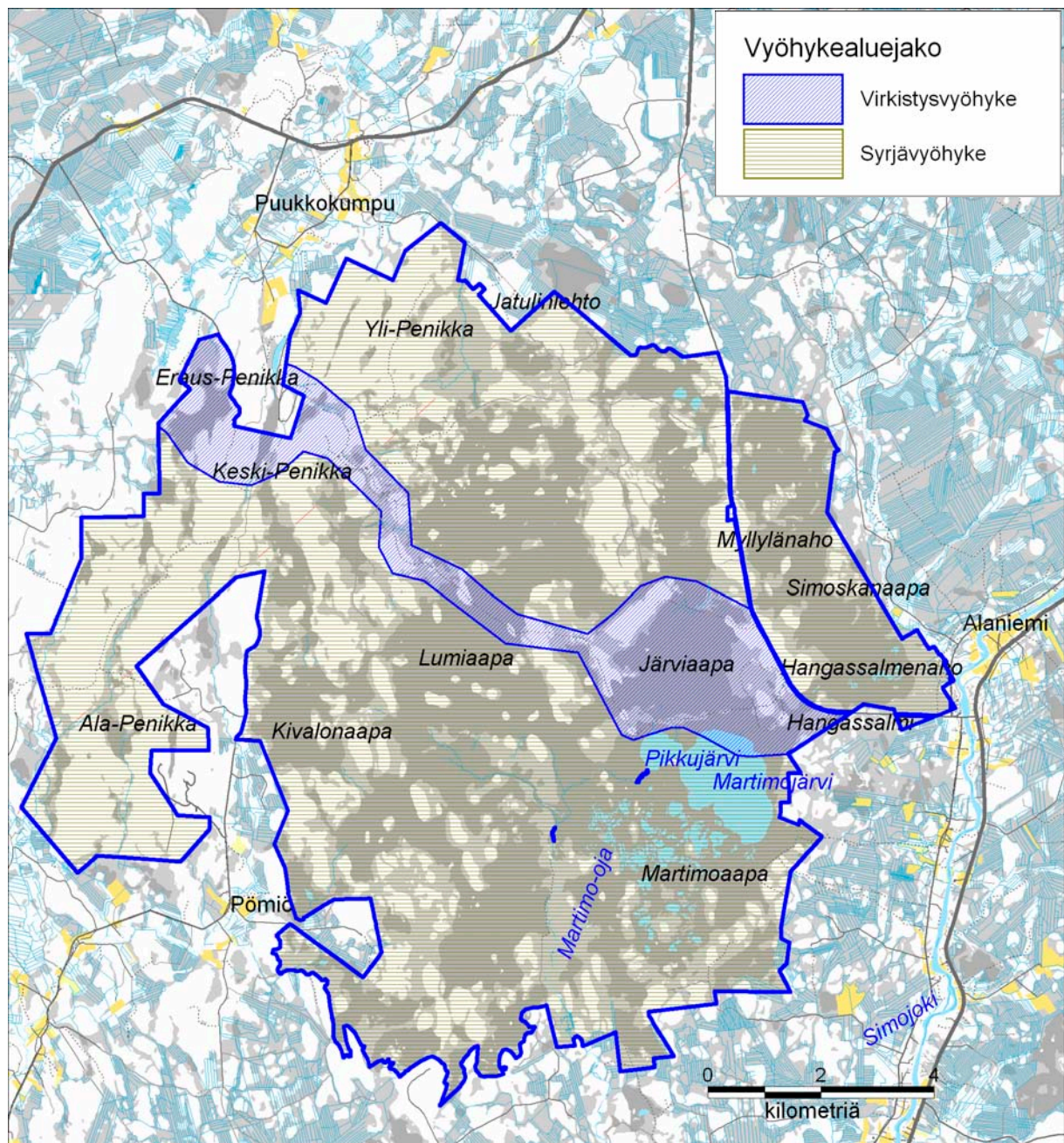
II Virkistysvyöhyke

Virkistysvyöhykkeelle sijoittuu pääosa alueen retkeilykäytöstä sekä sitä palvelevista reiteistä ja rakenteista. Tulen tekeminen on sallittu ainoastaan tulentekopaikalla.

Virkistysvyöhykkeeseen sisältyvät Hangassalmenahon nykyiset ja suunnitellut rakenteet ja reitit, Keski-Penikan alueen rakenteet sekä Kivaloa ja Hangassalmenahoa yhdistävän reitin ja rakenteet sisältävä, halkaisijaltaan noin 500 m:n vyöhyke.

Syrjävyöhykkeeseen kuuluu noin 88 % ja virkistysvyöhykkeeseen noin 12 % suunnittelualueesta. Vyöhykealuejako esitetään kuvassa 7.

Taulukossa 7 näkyvät suunnittelualueella sallitut ja kielletyt rakenteet ja toiminnot. Liikkumista ja leiriytymistä ohjataan annettavalla järjestyssäännöllä. Lajiston suojelemiseksi ja maaston kuluminen estämiseksi pyöräilyä, koiravaljakkotoimintaa ja ratsastusta rajoitetaan järjestyssäännöllä.

Kuva 7. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat Natura-alueen vyöhykkeet. © Metsähallitus 2006, © Genimap Oy, Lupa L5293.

Taulukko 7. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnitelmassa esitetyn vyöhykejaon mukaiset sallitut ja kielletyt rakenteet ja toiminnot.

Rakenne/Toiminto	Syrjävyöhyke	Virkistysvyöhyke
Uudet autiotuvat	Ei	Kyllä
Uudet varaustuvat	Ei	Ei
Metsähallituksen huollon tarvitsemat rakenteet	Ei uusia rakennuksia	Ei
Poro- ja koirasafarit sekä tilapäiset tukikohdat ohjelmalveluyrittäjille	Kyllä; katso 7.1.5	Kyllä; katso 7.1.5
Hiihtovaellus ja tilapäiset tukikohdat	Kyllä	Kyllä
Luontomatkailuyrittäjille tarkoitetut varauskohteet (esim. tupa tai kotarakennelma)	Ei	Ei
Jokamiehenoikeudet ylittävään leiriytymiseen myönnetty leiriytymisluvat yleishyödyllisille yhteisöille (esim. partiolaiset, seurakunta tai leirikoulut)	Kyllä, tapauskohtaisesti	Kyllä, tapauskohtaisesti
Porotalouden tukikohdat ja rakenteet	Kyllä	Kyllä
Retkeilyn rakenteet uusiin paikkoihin (mm. leiriytymis- ja tulipaikat sekä niiden varusteet, opasteet)	Ei, paitsi olemassa olevien yhteyteen kyllä	Kyllä
Merkityt polut	Ei	Kyllä
Talveksi merkityt erämaiset hiihtovaellusreitit	Kyllä	Kyllä
Kesäaikaiset maastoliikenneurat valtausten ja kaivospiirien huoltoon	Kyllä	Kyllä
Metsähallituksen valtakunnalliset moottorikelkkaurat /reitit	Kyllä, olemassa oleville urille	Kyllä, olemassa oleville urille
Moottorikelkkasafariluvat ohjelmalveluyrittäjille	Kyllä, olemassa oleville urille	Kyllä, olemassa oleville urille
Moottorikelkkaluvat	Ei (poikkeukset ks. luku 9.7.1)	Ei (poikkeukset ks. luku 9.7.1)
Koiravaljakkoreitit	Ei	Ei
Koiravaljakolla ajo jokamiehenoikeudella	Ei	Ei
Ratsastus	Olemassa olevilla reiteillä kyllä	Olemassa olevilla reiteillä kyllä
Pyöräily	Ei	Olemassa olevilla reiteillä kyllä
Pitkospuut ja sillat	Kyllä, olemassa olevien ylläpito	Kyllä
Metsästys	Kyllä, metsästyslain mukaisesti	Kyllä, metsästyslain mukaisesti
Kalastus	Kyllä	Kyllä
Marjojen ja sienten keräily	Kyllä	Kyllä
Tilapäinen leiriytyminen (enintään 3 vrk)	Kyllä	Kyllä
Tulenteko	Sallittu tulenteko kuivista oksista, risuista ja pienistä juurakoista myös muualla kuin rakennetuilla tulipaikoilla; ei kuitenkaan alle 0,5 km:n etäisyydellä rakennetusta tulipaikasta	Sallittu vain tulentekoon osoitetuilla paikoilla
Nuolukivien kuljetus suojelualueen läpi	Luvanvaraisesti	Luvanvaraisesti

5 Luonnon suojelu ja hoito

5.1 Nykytila

Martimoaavan Natura 2000 -aluetta luonnehtivat laajat luonnontilaiset aapa- ja keidassuot. Kivennäismaiden osalta alue on kaksijakoinen: Etenkin Kivaloilla alueen länsiosassa on vanhoja runsaslahopuustoisia luonnonmetsiä, mutta itäosissa on laajalti entisiä talousmetsiä, varsinkin viljeltyjä männiköitä. Martimoaavalle on vuonna 2004 tehty metsien ennallistamissuunnitelma, jossa on toimenpide-ehdotukset 705 ha:n pinta-alalle. Tällä hetkellä alueella on ennallistettu 379 ha metsiä vuosina 2003–2007 polttamalla, pienaukottamalla ja lahopuuta lisäämällä. Suurin osa suunnittelualueen taimikoista ja nuorista kasvatusmetsistä on kuitenkin jätetty ennallistamissuunnittelun ulkopuolelle.

Martimoaavalla on noin 4 570 ha kivennäismaita, joista ennallistamissuunnitelma ja palojatkumosuunnitelma kattavat noin 17 %. Ennallistamistarvetta on myös suunnitelman ulkopuolelle jääneillä kivennäismailla. Ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista ennallistaa hyvin suurta osaa yksittäisen suojelualueen metsistä, joten loput kivennäismaat jätetään ennallistamistoimien ulkopuolelle.

Martimoaavalla on 66 ha ojitettuja soita, mikä on alle 1 % soiden kokonaispinta-alasta. Niiden ennallistamistarve arvioitiin Aapasuo-LIFE -hankkeen yhteydessä vuonna 2000. Ojitetut suot sijaitsevat suojelualueen laiteilla eivätkä juuri vaikuta luonnontilaisen suon vesitalouteen, joten ennallistamistarvetta ei soilla ainakaan tällä hetkellä ole.

Martimoaavalla ei ole perinnebiotooppeja tai luonnonhoitotarvetta.

5.2 Tavoitteet

Martimoaavan suot muodostavat yhden Lapin luontopalveluiden alueella olevista 15 palojatkumokohteesta. Metsää pystyyn polttamalla pyritään turvaamaan paloalueista ja palaneesta lahopuusta riippuvaisen lajiston elinmahdollisuudet sekä muuttamaan metsien rakennetta luonnontilaisemmaksi.

Lajiston suojelun tavoitteet toteutuvat, kun alueet säilyvät luonnontilaisina eikä käyttö häiritse lajistoa. Tiettyjen lajien suojelua tehostetaan elinympäristöjen hoidon kautta – esimerkiksi polttamalla.

5.3 Toimenpiteet

Yksittäisten lajien suojelu ei aiheuta erityistoimenpiteitä.

Martimoaavan kivennäismaiden metsiä ennallistetaan 327 ha polttamalla, pienaukottamalla ja lahopuuta lisäämällä vuosina 2008–2012.

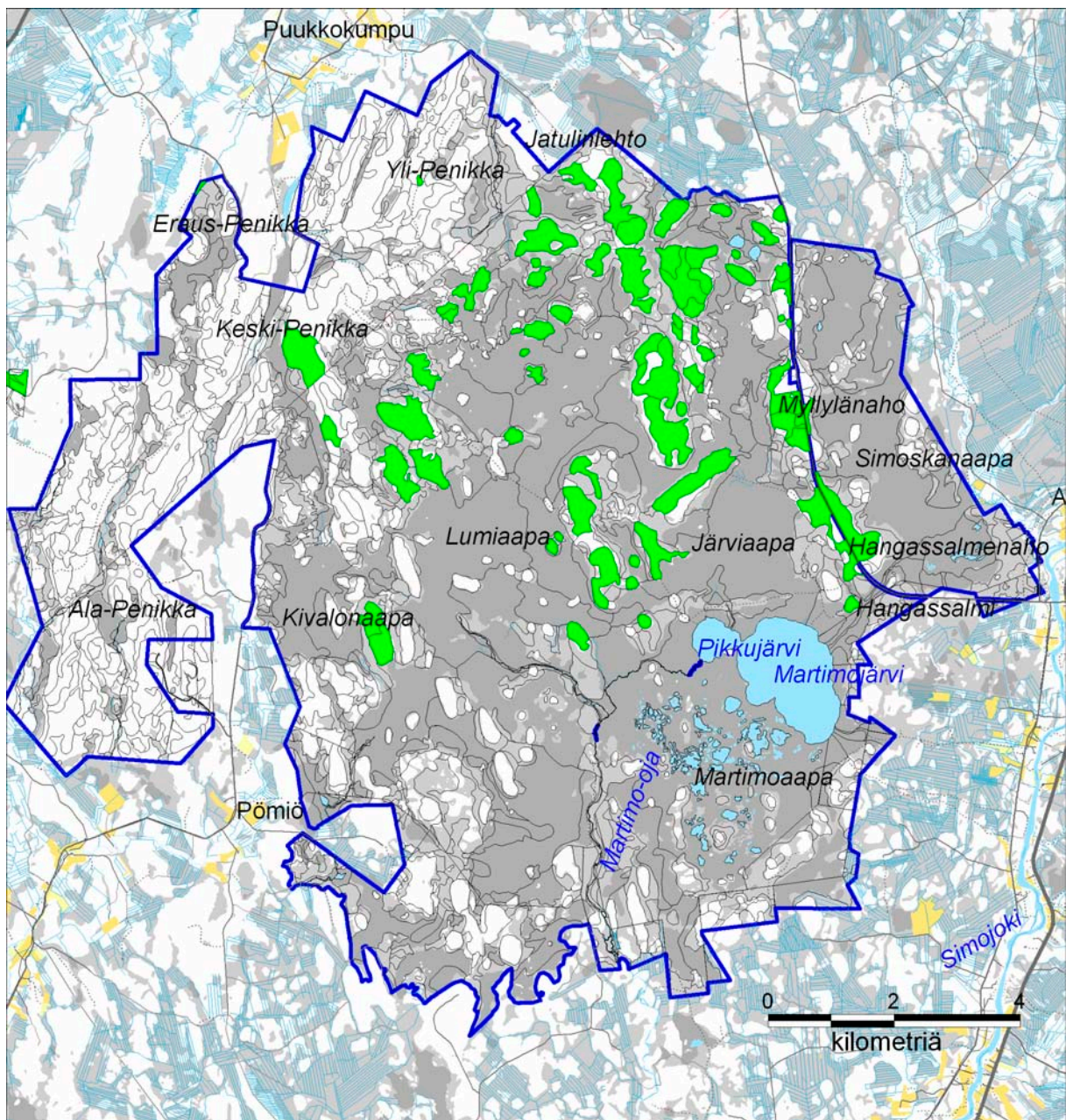
Edellä mainituissa hankkeissa on tehty ja tehdään asianmukaiset hankesuunnitelmat. Ne sisältävät myös Natura-tarveharkinnan. Tällöin arvioidaan hankkeen vaikutukset yksittäisiin lajeihin, lajiryhmiin ja luontotyypeihin.

Ennallistamiskohteet – jo toteutetut ja toteutusta odottavat – esitetään kuvassa 8.

5.4 Seuranta

Uhanalaisia lajeja seurataan lajikohtaisten seurantasuunnitelmien mukaan direktiivilajeja painottaen. Seurannoilla varmistetaan luonnonsuojelutavoitteiden toteutuminen sekä luonnonsuojelun ja käytön tavoitteiden yhteensopivuus.

Tulevat palojatkumopoltot dokumentoidaan. Viiden vuoden kuluttua poltosta puusto mitataan ja poltossa tuotettu lahopuumäärä arvioidaan. Tiedot viedään Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Lahopuun lisäämisen puusto- ja lajistovaikutuksia seurataan jo intensiivisesti koko METSO-alueen kattavalla valtakunnallisella seuranta-alaverkostolla. (METSO = toimintaohjelma Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lounais-Lapin metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi, toteutetaan vuosina 2003–2012.) Tehdyt toimet ja lisätty lahopuumäärä tallennetaan Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään.

Kuva 8. Martimooapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualueen ennallistamiskohteet (vihreä väri). © Metsähallitus 2006, © Genimap Oy, Lupa L5293.

6 Kulttuuriarvojen suojelu

6.1 Nykytila

Suunnittelualueella tehtiin hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten kulttuuriperinnön inventointi kesällä 2007. Alueen kulttuuriperintö on nyt riittävällä tasolla kartoitettu. Kaikki kulttuuriperintökohteet merkitään Metsähallituksen paikkatietojärjestelmiin.

Alueen varhaisimmat kulttuuriset jäänteet ovat mahdollisesti peräisin jo mesoliittiselta kivilaudelta. Alueella on useita hienoja ihmisen varhaisen toiminnan jälkiä etenkin Penikoiden laajoissa rakkakivikoissa. Erilaisia muinaisjäännöksiä on yhteensä 35 kpl, ja Myllylänahon kivikautista asuinpaikkaa lukuun ottamatta ne ovat säilyneet hyvässä kunnossa.

Historialliselta ajalta ihmisen toiminnan merkkeinä ovat Saunasaaren savottasauna ja ketun pyyntiin käytetty kypälälauta. Savottasauna on kohtuullisessa kunnossa. Kypälälauta on kelottunut ja pysynee pystyssä vielä pitkään.

6.2 Tavoitteet

Kulttuuriarvojen suojelun tavoitteena on alueen menneisyydestä kertovien esihistoriallisten ja historiallisten kohteiden säilyttäminen. Kulttuuriperintökohteet tarjoavat tietoa menneisyyden elinkeinoista ja elämäntavasta. Suunnittelualueen kulttuuriperintöä voidaan hyödyntää myös luonto-opastuksessa ja -opetuksessa.

6.3 Toimenpiteet

Ala-Penikkavaaran etelärinteessä on matala kivilatomus ja kaakkoisrinteessä suuri rakkakuoppa, joiden päällä kasvaa pienehköjä puita. Puut ovat molemmissa niin pieniä, ettei niiden kaatuminen tuulen takia ole kovin todennäköistä, mutta siitä huolimatta puut poistetaan, jotta niiden juuristot eivät vahingoita muinaisjäännösten rakenteita. Puiden poisto tehdään metsurityönä. Ennen puiden poistoa Museovirastolle esitetään kohteiden hoitosuunnitelma. Muut muinaisjäännöskohteet eivät tarvitse hoitoa.

Muinaisjäännöskohteista suurin osa sijaitsee laajoissa kivirakoissa, joissa kulkeminen on hyvin vaivalloista. Suurin osa muinaisjäännöksistä on alttiita ilkivallalle. Rakkaan tehtyjen rakenteiden kiviä on helppo vyöryttää pois paikaltaan. Kohteille ei järjestetä opasteita eikä niiden lähelle rakenneta uusia reittejä. Mahdollisen palveluvarustuksen rakentamisen tai ennallistamisen yhteydessä varmistetaan, ettei alueella ole aiemmin tuntemattomia muinaisjäännöksiä.

Saunasaaren savottasauna pidetään kunnossa erikseen tehtävän toimenpidesuunnitelman mukaisesti.

6.4 Seuranta

Alueen muinaisjäännösten kuntoa tarkkaillaan.

7 Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu

7.1 Retkeily

7.1.1 Alueen hallinta ja käytön periaatteet

Suunnittelualan reitit ja rakenteet on rakennettu nykyiseen muotoonsa pääosin 1980-luvulla. Rakenteita on säännöllisesti peruskorjattu tarpeen mukaan. Kaikki retkeilyä palvelevat reitit ja rakenteet ovat Metsähallituksen luontopalvelujen vastuulla.

Luontorakentamisessa noudatetaan kestävän käytön periaatteita. Erityistä huomiota kiinnitetään rakentamisen tarpeellisuuteen yleensä, rakenteiden sopivuuteen ympäristöön ja niiden toimivuuteen sekä rakennusmateriaalien ympäristöystävällisyyteen ja tuotteen elinkaareen. Luontorakenteiden tavoitteena on tukea luontoelämysten saavuttamista viemättä huomiota pois itse luonnosta.

Metsähallitus noudattaa toiminnassaan kestävän luontomatkailun periaatteita. Kestävää luontomatkailua harjoitetaan hallinnassamme olevilla suojelualueilla siten, että

- 1) Luontoarvot säilyvät ja toiminta edistää luonnon suojelua.
- 2) Ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän.
- 3) Arvostetaan paikallista kulttuuria ja perinteitä.
- 4) Asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät.
- 5) Asiakkaiden mahdollisuudet luonnossa virkistymiseen paranevat.
- 6) Asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat.
- 7) Vaikutetaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen.
- 8) Viestintä ja markkinointi on laadukasta ja vastuullista.
- 9) Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä.

Retkeilyrakenteiden kehittäminen suunnataan virkistysvyöhykkeelle.

7.1.2 Reitit ja rakenteet, nykytilanne

Suunnittelualan reittien lähtöpaikat ovat joko Hangassalmenahon pysäköintialueella Simon kunnan alueella tai Kivaloiden pysäköintialueella Keminmaan kunnan alueella. Suunnittelualan alueella on kaksi huollettua kesäreittiä. 12,8 km:n mittainen reitti halkaisee alueen yhdistäen Hangassalmenahon pysäköintialueen ja Kivaloiden pysäköintialueen, joka sijaitsee Keski-Penikoiden ja Ylä-Penikoiden välissä. Reitistä noin 8,5 km on pitkostettu. Hangassalmenahon pysäköintialueelta lähtee 3 km:n mittainen, osittain pitkostettu rengasmainen luontopolku. Pysäköintialueelta pääsee myös pyörätuolilla läheiselle laavulle. Lähistöllä on invakäymälä.

Ala-, Keski- ja Ylä-Penikoita myöten kulkee Keminmaan kunnan ylläpitämä 36 km:n pituinen Lautiosaari–Puukkokumpu-hiitcoreitti. Reitti toimii kesäisin huoltamattomana vaellusreittinä.

Suunnittelualan pohjoisosan halki idästä länteen kulkee moottorikelkkaura, joka on sijoitettu suurelta osin vanhan metsäautotien pohjalle. Länsiosasta ura yhtyy Hangassalmenaho–Penikarretkeilyreittiin. Keski-Penikoilta etelään kulkeva moottorikelkkaura on jatkunut suunnittelualan ulkopuolella yksityismaita pitkin Simoon. Viime vuosina yhteys on kuitenkin ollut poikki Simon kunnan alueen maanomistusolojen vuoksi.

Suunnittelualueella on viisi autiotupaa:

- Koivuselän autiotupa sijaitsee Hangassalmenaho–Kivalot-reitin varrella noin 6 km Hangassalmenahon pysäköintialueelta. Majoitustilaa on neljälle hengelle.
- Vuonna 2005 rakennettu Saunasaaren autiotupa sijaitsee saman reitin varrella noin 4 km Koivusaaren autiotuvasta Kivaloilta päin. Myös tässä tuvassa on majoitustilaa neljälle. Lähitöllä on myös vanhempi tupa, joka on tarkoitettu tilapäiseen käyttöön.
- Niittytupa on autiotupa Martimojärvestä 2,5 km lounaaseen Martimo-ojan varrella. Majoitustilaa on neljälle hengelle.
- Kivalon autiotupa on entinen palovartijan maja Keski-Penikan laella näkötorin vieressä. Vanha puinen asuntovaunu on erittäin huonokuntoinen.
- Kaltiolampi on autiotupa Ala-Penikan luoteispuolella Kaltiolammen länsipuolella Kivalon ulkoilu- ja hiihtoreitin varrella. Majoitustilaa on neljälle hengelle.

Suunnittelualan ulkopuolella Keski-Penikoiden alueella sijaitsee päivätupa Jääkärikämpä.

Suunnittelualueella on viisi laavaa tulentekopaikkoineen. Ne sijaitsevat Hangassalmenahon ja Kivaloiden pysäköintipaikkojen läheisyydessä, Martimojärven rannalla pitkospuupolun päässä, Hangassalmenaho–Kivalot-reitin varrella ja Etelä-Penikoiden länsilaidalla hiihtoreitin varrella. Pysäköintipaikkojen yhteydessä olevilla rakenteilla ovat ongelmina polttopuuvarkaudet, roskaantumisen ja jäteastioiden asiaton käyttäminen.

Suunnittelualueella sijaitsee kaksi luontotoria ja yksi näkötorni: luontotorit Martimojärven pohjoispuolella Hangassalmenaho–Kivalot-reitin varrella ja luontopolun (rengasreitti) varrella sekä näkötorni (entinen palovartijan torni) Keski-Penikoiden huipulla.

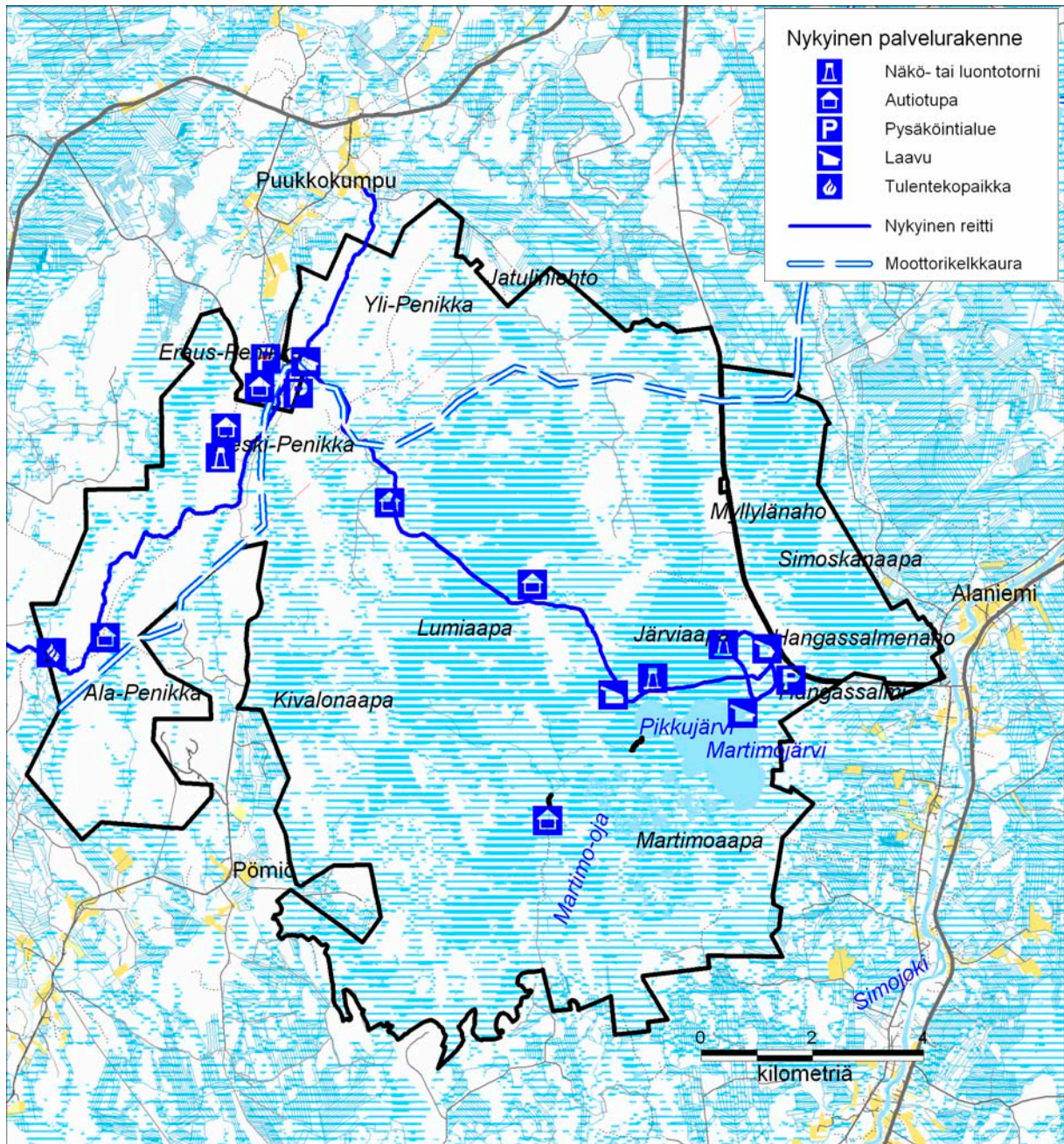
Martimojärven rannalle on nimetty veneiden säilytyspaikka 1990-luvun alussa. Venevalkamaan johtavat pitkospuut on rakennettu vuonna 1999 ja laavu vuonna 2003. Rannalla on sekä käytössä olevia että epäkuntoisia veneitä epämääräisessä järjestyksessä.

Hangassalmenahon laavulle on pysäköintialueelta pyörätuolilla kuljettavat pitkokset. Parkkipaikan ja laavun lähellä on myös inva-wc. Hangassalmenaho–Kivalot-reitin molemmissa päissä pysäköintialueilla on opastustaulut.

Alueen maastokohteissa ei ole jätteiden keräysastioita. Jätehuolto on omatoiminen – eli retkeilijä ottaa vastuun omista jätteistään tuomalla ne pois maastosta lajitteluun. Maastossa voidaan kuitenkin yleensä kompostoida biojätteet ja polttaa palavat jätteet. Kivaloiden ja Hangassalmenahon pysäköintialueilla on keräysastiat lasi-, metalli- ja sekajätteelle. Laavuilla ja tuvilla on kuiva-käymälät.

Pysäköintipaikkojen yhteydessä olevilla laavuilla ja jätteen keräyspisteissä ilmenee ongelmia: Polttopuita varastetaan ja jätepisteisiin tuodaan jätteitä myös suunnittelualan ulkopuolelta.

Suunnittelualan ja sen lähialueen retkeilyvarustus on esitetty kuvassa 9.

Kuva 9. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualan retkeilyrakenteet ja reitit. © Metsähallitus 2006, © Suomen ympäristökeskus 2006, © Genimap Oy, Lupa L5293.

7.1.3 Tavoitteet

Valtioneuvosto hyväksyi luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi vuonna 2003 VILMAT-toimintaohjelman. Ohjelman keskeisin tavoite on kaksinkertaistaa luonnon virkistyskäyttöön ja luontomatkailuun perustuvat työpaikat vuoteen 2010 mennessä. Ohjelmaan perustuen Metsähallitus on tehnyt alueidensa luontomatkailun ja virkistyskäytön painopistealueiden kartoituksen. Tämän mukaan Martimoaavan alue on Etelä-Lapin merkittävä aluekokonaisuus. Kävijämäärän oletetaan kasvavan siten, että vuoteen 2015 mennessä kokonaismäärä on noin 30 000 (nykyisin noin 14 000 henkilöä). Osa kasvusta tulee ohjelmanpalveluyritysten ja osa koulujen lisääntyvän luonto-opetuksen kautta. Myös omatoimisten luontoharrastusten (esim. lintuharrastus) kasvu lisää alueen käyntikertoja.

Virkistyskäytön kehittämisen tavoitteena on, että nykyistä palveluvarustusta kehittämällä ja harkitulla lisärakentamisella luodaan edellytykset käyntimäärän kasvulle. Lisääntyneet kävijät ohjataan pääosin reitistölle opastuksella ja hyvällä palveluvarustuksella. Reitistöä ja muuta palveluvarustusta täydennetään ainoastaan virkistysvyöhykkeellä. Ohjelmapalveluyritysten kanssa tehdään sopimukset niiden käyttämistä reiteistä.

Suunnittelualueen ja sen lähialueen nykyinen palveluvarustus pidetään hyvässä kunnossa. Erityisesti huolehditaan turvallisuusnormien noudattamisesta. Mahdollisesta rakentamisesta – kuten uusista reiteistä tai rakenteista – tehdään erillinen toimenpidesuunnitelma.

7.1.4 Toimenpiteet

Hangassalmenahon pysäköintipaikalta suunnitellaan uusi noin 4 km:n mittainen reitti Järviaavan ympäri siten, että yhdessä nykyisen reitin kanssa syntyy noin 10 km:n pituinen rengasreitti (kuva 10). Reitti alkaa seuraten luontopolkua vajaa 1 km; tästä uusi reitti jatkuu kuivaa maata noin 1 km, sen jälkeen tarvitaan uutta pitkosta reilu km, sitten uutta kuivan maan reittiä noin 1,8 km ja lopuksi uutta pitkosta noin 350 m. Loppuosa reitistä palaa lähtöpaikkaan Kivalot–Hangassalmenahon-reittiä noin 5 km. Uusi reitti monipuolistaa alueen reittitarjontaa tuomalla tarjolle riittävän pitkän rengasreittivaihtoehdon yhden kokonaisen päivän retken kohteeksi. Reitin yksityiskohtaisen suunnittelun yhteydessä harkitaan myös muiden rakenteiden – kuten esimerkiksi tulipaikkojen – rakentamistarve.

Selvitetään ja toteutetaan Hangassalmenahon ja Kivaloitten pysäköintipaikkojen yhteydessä olevien retkeilyrakenteiden siirto suojelualueen sisälle siten, että niille ei pääse ajoneuvolla. Hangassalmenahossa turvataan esteetön kulku tuleville korvaaville rakenteille.

Kivalon autiotupa korvataan uudella, hirsirakenteisella tuvalla. Nykyinen rakennus on huonokuntoinen ja maisemaan huonosti sopiva. Kivalon tuvalle ja näkötornille louhikkoista rakkaa pitkin johtava reitti tasoitetaan paikalta otettavilla kivillä nykyistä tasaisemmaksi ja turvallisemmaksi väyläksi.

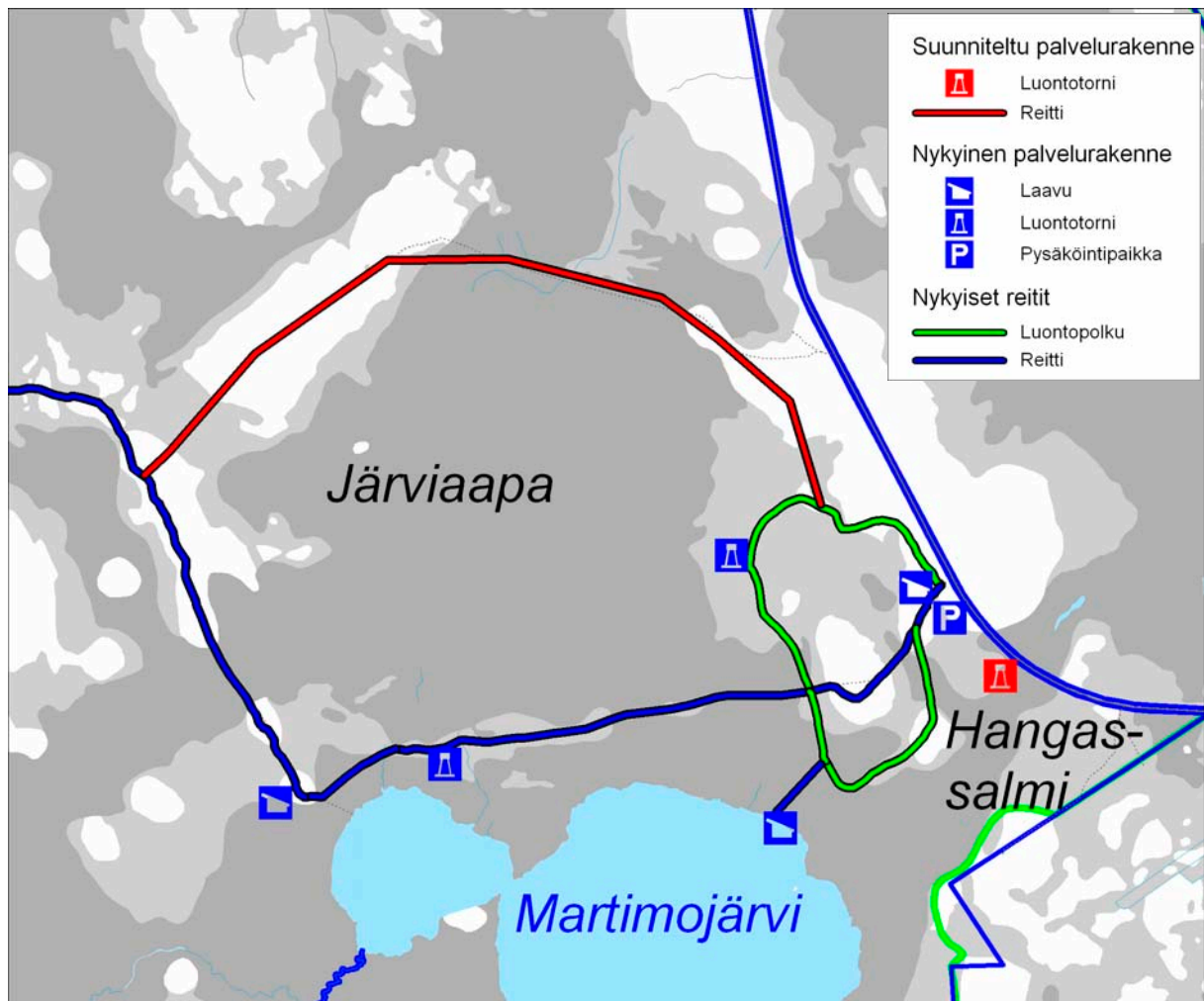
Hangassalmen kohdalle tien varteen suunnittelualueen itäosaan rakennetaan luontotorni. Se rakennetaan liikuntaesteisille sopivaksi. Hangassalmi on suosittu muuttolintujen katselupaikka.

Martimojärven rannassa oleva veneiden säilytyspaikka kunnostetaan. Epäkuntoiset veneet hävitetään. Veneille luodaan lupajärjestelmä, jonka avulla veneen omistajia voidaan ohjata valkaman asialliseen käyttöön. Näin myös venevalkamaa voidaan huoltaa ja valvoa.

Mahdolliset yrittäjäkohtaiset poro- ja koiravaljakkosafarit muodostetaan erilleen muista reiteistä. Niistä ei tehdä avoimia reittejä. Moottorikelkkaa voi käyttää vain huoltoajoon safarien yhteydessä. Näistä sovitaan yrittäjän ja Metsähallituksen kesken tapauskohtaisesti.

7.1.5 Seuranta

Suunnittelualueen käyntimääriä seurataan kävijälaskurein Hangassalmenahossa ja Kivalossa. Alueella tehdään kävijätutkimuksia. Huollosta vastaavat henkilöt valvovat alueen käyttöä ja rakenteiden kuntoa. Metsähallituksen palautejärjestelmä on asiakkaiden käytössä.

Kuva 10. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualan uudet reitit ja rakenteet. © Metsähallitus 2006, © Suomen ympäristökeskus 2006, © Genimap Oy, Lupa L5293.

7.2 Luonto-opastus ja opetuskäyttö

Retkeilyreittien lähtöpaikoissa Hangassalmenahossa ja Kivalossa on infotaulut. Taulujen sisältö on tehty vuonna 1994. Opastaulujen karttapohjan uusiminen on suunniteltu tehtäväksi vuonna 2007. Muut opasteet uudistetaan lähivuosina. Suunnittelualan kävijöitä ohjaava reittiopastus pidetään hyvässä kunnossa huoltamalla sitä tarvittaessa.

Kävijöitä opastetaan tutustumaan Metsähallituksen verkkopalveluihin www.metsa.fi sekä erityisesti retkeilyyn ja luonnossa liikkumiseen opastavaan sivustoon www.luontoon.fi. Sivustolla asiat kerrotaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Lisäksi alueesta ja sen luonnosta kerrotaan alueen omassa esitteessä, joka on uudistettu vuonna 2006.

Suunnittelualuetta on mahdollista käyttää oppilaitosten opetustarkoituksiin siten, että oppilaitos vastaa oppimateriaalin tuottamisesta.

7.3 Palvelurakenteiden huolto

Palveluvarustusten yleisestä kunnosta ja turvallisuudesta vastaa Metsähallitus.

Jätehuollossa noudatetaan roskattoman retkeilyn periaatetta, jonka mukaan taukopaikoilla ei ole sekajäteastioita. Kompostijäte sijoitetaan käymälään. Muun jätteen retkeilijät tuovat maastosta pois lähtöpaikkojen lajittelupisteisiin.

Taukopaikoille toimitetaan polttopuut. Tulisijojen rakenteella, polttopuun laadulla sekä kaasulla toimivilla keittolevyillä vähennetään polttopuun käyttöä.

8 Tutkimus

Metsähallitus ei harjoita varsinaista tutkimustoimintaa. Luonnonsuojelualueita voidaan kuitenkin käyttää tutkimusalueina siten, että luonnonsuojelun arvot turvataan. Alueet soveltuvat hyvin erilaiseen luonnontieteelliseen tutkimukseen sekä luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun tutkimuskohteiksi.

9 Muu käyttö

9.1 Marjastus ja sienestys

Suunnittelualuetta käytetään jokamiehenoikeudella marjastukseen ja sienestykseen. Kävijämääristä ei ole tehty selvitystä.

9.2 Kalastus

Suunnittelualueella säilyvät yleiskalastusoikeudet, ja alueet pidetään kotitarve- ja viehekalastuksen piirissä. Natura-alueille ei laadita kalastusvuokrasopimuksia.

9.3 Metsästys

Suunnittelualueen metsästystä säätelee metsästyslaki (615/1993). Simon ja Keminmaan kuntien asukkailla on metsästyslain 8. §:n mukainen kuntalaisen oikeus metsästää valtion alueella. Muiden metsästysoikeuksien käytölle Metsähallitus on asettanut alueelliset lupakiintiöt, ja lupia myydään riistakantojen kestäväen käytön puitteissa. Myytävien pienriistalupien määrän pohjana ovat riistakolmiolaskentojen tulokset. Lupakiintiöitä määriteltäessä käytetään riistatalouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmää, joka huomioi 8. §:n paikallisten osuuden riistasaaliista sekä ekologisen ja sosiaalisen kestävyys. Vuosittain lupakiintiöiden valmistelussa kuullaan paikallista riistanhoitoyhdistystä ja riistanhoitopiiriä.

Opasmateriaalin avulla metsästäjille ja retkeilijöille jaetaan tietoa Martimoaavan lajiston ominaispiirteistä, metsästyksestä ja retkeilykäytöstä. Tällä pyritään ennaltaehkäisemään konfliktit eri käyttäjäryhmien välillä ja turvaamaan rauhoitettujen lajien (mm. kaakkuri) lisääntymisen onnistuminen.

9.4 Poronhoito

Suunnittelualueen Simon kunnan puoleinen osa kuuluu poronhoitoalueeseen. Tällä alueella porotaloutta hallinnoi Isosydänmaan paliskunta. Paliskunnan pinta-ala on 2 200 km² ja sen suurin sallittu poromäärä 2 000 poroa. Nykyisin porot hoidetaan yhdessä tokkakunnassa – aiemman kahden sijasta. Martimoaapa on tärkeä laidunalue touko- ja kesäkuussa noin 500 porolle. Martimoaapaa hyödyntävän poromäärän ennustetaan vähenevän seuraavien 10 vuoden aikana.

Isosydänmaan paliskunnalla on vuokrasopimus Metsähallituksen kanssa Myllylänahon kesäaidasta (aita-alueen koko 1 ha). Mahdollinen lisärakentaminen sovitaan Metsähallituksen kanssa.

Luonnonsuojelualueiden käyttö porotaloudessa jatkuu luonnonsuojelulain (1096/1996) ja poronhoitolain (848/1990) mukaisesti. Poronhoitajilla on maastoliikennelain (1710/1995) mukainen oikeus liikkua maastossa moottoriajoneuvoilla. Maastoliikenteestä neuvotellaan tarvittaessa paliskunnan kanssa.

Porojen maastoruokintaa pyritään välttämään suunnittelualueella. Mahdollisesta maastoruokinnasta on sovittava Metsähallituksen kanssa. Suunnitelman tekoaikaan suunnittelualueella ei ruokita poroja. Suunnittelualueen uusien reittien rakentamisesta neuvotellaan paliskunnan kanssa.

9.5 Malminetsintä, kaivostoiminta ja maa-ainesten otto

Malminetsintää ja kaivostoimintaa ohjaa kaivoslaki (503/1965). Luonnonsuojelualueilla sovelletaan erityislakeina luonnonsuojelulakia ja -asetusta sekä suojelualueiden perustamissäädöksiä. Suunnittelualuetta voidaan käyttää malminetsintään. Soidensuojelualueella voidaan etsiä malmia ympäristöministeriön myöntämällä luvalla. Muulla suunnittelualueella malminetsintälupia myöntää Metsähallitus. Lupaa myönnettäessä tulee harkita ja selvittää, heikentävätkö etsintätoimet merkittävästi alueen luontoarvoja. Malminetsintälupa myönnetään, mikäli näin ei tapahdu. Suunnittelualueella on voimassa 35 valtausaluetta. Ne kaikki sijaitsevat Kivaloiden vuorijonossa kattaen lähes kokonaan suunnittelualueen Penikoiden alueet. Kaivoksen perustaminen Natura-alueelle vaatisi todennäköisesti valtioneuvoston päätöksen.

Suunnittelualueen Alaniemi–Sompujärvi-tien varrella on Myllylänahon sora-alue, jonka maa-ainesten ottolupa päättyy 31.12.2007. Luvan mukaisen ottoalueen koko on noin 35 ha. Mahdollinen uusi lupa edellyttää luonnonsuojelulain 65. §:n mukaista arviointimenettelyä

9.6 Puuston käyttö

Suunnittelualueella oleva elävä ja kuollut puu pysyy koskemattomana. Poikkeuksen tekevät syrjä-alueen tulenteko-oikeus (taulukko 7, s. 31) sekä reittien alle jäävät tai reittien päälle kaatuneet puut, jotka poistetaan ja otetaan luontopalvelujen käyttöön.

9.7 Maastoliikenne ja muu liikkuminen

9.7.1 Maastoliikenne

Suunnittelualueella ei ole virallisia moottorikelkkailureittejä. Pyrkimyksenä on Metsähallituksen moottorikelkkaurien muuttaminen reiteiksi.

Maastoliikenne edellyttää Metsähallituksen myöntämää maastoliikennelupaa – lukuun ottamatta maastoliikennelain (1710/1995, 4 §) mukaisia poikkeuksia. Maastoliikennelupa voidaan myöntää mm. yritystoiminnan huoltoajoon ja suurriistasaaliin kuljetukseen sekä lumipeitteen aikana myös riistakolmiolaskentaan ja riistanhoitoon. Suunnittelualueen kelkkaurilla liikkumiseen vaaditaan uralupa.

Maastoliikennelain 8. §:n mukaan alueellinen ympäristökeskus voi antaa alueellisia kieltoja tai rajoituksia. Maastoliikennelain 28. §:n mukaan ”alueellinen ympäristökeskus voi hakemuksesta myöntää henkilölle, jonka liikuntakyky on iän, vamman tai sairauden vuoksi rajoittunut, luvan poiketa 4 §:ssä tai 8 §:ssä säädetystä kiellosta tai rajoituksesta”. Vaikeasti liikuntavammaisen henkilön liikkuminen maastossa moottoriajoneuvolla on maastoliikennelain 4. §:n mukaisesti sallittu ilman Metsähallituksen lupaa.

Metsähallitus voi myöntää harkinnan mukaan erityisin perustein myös muita maastoliikennelupia suunnittelualueen toimintaan soveltuvaan tarkoitukseen.

9.7.2 Muu liikkuminen

Suunnittelualueella voi kulkea jokamiehenoikeudella. Jokamiehenoikeuksilla tarkoitetaan jokaisen Suomessa oleskelevan mahdollisuutta käyttää luontoa siitä riippumatta, kuka omistaa alueen tai on sen haltija. Jokamiehenoikeuksista nauttimiseen ei tarvita maanomistajan lupaa eikä siitä tarvitse maksaa. Jokamiehenoikeutta käyttämällä ei kuitenkaan saa aiheuttaa haittaa tai häiriötä.

10 Toimenpidesuunnitelmat

Hoito- ja käyttösuunnitelman pohjalta aluetta kehitetään toimenpidesuunnitelmien mukaisesti. Seuraavassa esitetään lista suunnitelmista, joiden toteuttaminen vastaa suunnitelman tavoitteiden toteutumista.

- uuden rengasreitin rakentaminen Hangassalmenahosta
- Hangassalmenahon ja Kivaloitten pysäköintipaikkojen yhteydessä olevien retkeilyrakenteiden siirtäminen suunnittelualueen sisälle
- luontotornin rakentaminen Hangassalmeen, päivätuvan rakentaminen Keski-Penikalle ja louhikkoreitin tasoittaminen Keski-Penikoille
- venevalkaman kunnostaminen Martimojärven rantaan
- luonnonhoidon (mm. ennallistamisen) tehtävät
- Saunasaaren savottasaunan kunnostaminen

11 Suunnittelualueen ulkopuolinen maankäyttö

Suunnittelualue rajoittuu sekä valtion- että yksityismaihin. Kaikki ympäröivät maat ovat metsätalousmaita.

Suunnittelualue rajautuu lounaislaidassa, Kivaloiden vaarajonon itälaidalla, noin 88 ha:n suuruisen alueeseen, joka kuuluu soidensuojeluohjelmaan, mutta ei Natura 2000 -alueeseen. Alueen käyttöoikeus on ollut puolustusvoimilla, mutta tämä sopimus lakkaa vuoden 2007 aikana. Noin 14 ha alueen keskellä on Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa. Metsähallituksen luontopalvelujen hallinnassa oleva alue – rivitalon tonttia lukuun ottamatta – ehdotetaan liitettäväksi soidensuojelualueeseen.

HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

12 Käytön ohjaus, sopimukset, järjestyssääntö ja laajentaminen

Suunnittelualue on Metsähallituksen luontopalvelujen hallinnassa. Metsähallitus valvoo luonnonsuojelualueiden käyttöä viranomaisena ja alueiden haltijana. Valvontaa hoitavat siihen erikoistuneet erätarkastajat ja muu oma henkilökunta. Lisäksi luonnonsuojelu-, metsästys- ym. lakien noudattamista luonnonsuojelualueilla valvovat poliisi ja rajavartiosto.

Lain ympäristöhallinnosta (55/1995) mukaan alueelliset ympäristökeskukset mm. valvovat yleistä etua ympäristö- ja vesiasioissa. Alueellinen ympäristökeskus huolehtii sille säädetystä ja määrätystä ympäristönsuojelusta, alueiden käytöstä, luonnonsuojelusta, kulttuuriympäristöjen hoitoa, rakentamisen ohjausta sekä vesivarojen hoitoa ja käyttöä koskevista tehtävistä.

Lapin luontopalveluilla ja Isosydänmaan paliskunnalla on sopimus 1 ha:n suuruisesta poroaitapaikasta Myllylänahossa 21.12.2010 asti.

Maantie (no 923) kulkee yli 6 km:n matkalla suunnittelualueen halki. Tiealue on Tiehallinnon hallinnassa.

Suunnittelualueen suojeluohjelma-alueet esitetään liitettäväksi olemassa olevaan soidensuojelualueeseen. Alueiden käytön ohjaukseen laaditaan järjestyssäännöt samassa yhteydessä.

13 Turvallisuus ja pelastustoiminta

Pelastuspalvelusta vastaa Lapin pelastuslaitos. Suunnittelualueen pelastuspalvelun puhelinnumero on 0201 311 244. Metsähallituksen henkilöstö ja kalusto avustavat pelastustoimissa.

Todennäköisimmät riskit alueen käyttäjille ovat sairauskohtaukset tai tapaturmat ja eksymiset. Tulipalot ja metsäpalot voivat uhata retkeilyrakenteita.

Reittien hyvällä merkinnällä ja viitoituksella ehkäistään eksymistä. Retkeilyneuvonnalla ohjataan kävijöitä varustautumaan ja liikkumaan oikein reiteillä ja maastossa.

Tuvat rakennetaan ja varustetaan voimassa olevien paloturvallisuusvaatimusten mukaisesti.

Avotulen käyttö suunnittelualueen virkistysvyöhykkeellä on sallittu ainoastaan rakennetuilla tulipaikoilla.

14 Valvonta

Viranomaisena ja alueiden haltijana Metsähallitus valvoo suunnittelualueen käyttöä.

Metsähallituksen Lapin luontopalveluiden alueella erävalvontaa suorittaa päätoimisesti kolme erätarkastajaa. He vastaavat myös valvonnan koordinoinnista omalla toimialueellaan. Valvontaa tehdään tiiviissä yhteistyössä eri viranomaisten – erityisesti rajavartioston ja poliisin – kanssa. Yhteistyön tiivistäminen onkin osaltaan tehostanut viime aikoina valvontaa. Valvontaa tekee luonnollisesti myös muu Metsähallituksen oma henkilöstö sekä valvontakorttilaiset. Tällä hetkellä valvontaa Lapin alueella voidaan tehostaa parhaiten viranomaisyhteistyötä tiivistämällä sekä muun valvontaan osallistuvan henkilöstön aktivoimisella. Erävalvonnan tehostamiseksi ja erätarkastajien valvonta-alueiden kohtuullistamiseksi Metsähallitus on esittänyt maa- ja metsätalousministeriölle eri yhteyksissä tarpeen yhden lisäviran perustamiseen Lapin alueelle.

Alueen ja palvelurakenteiden käyttö luontomatkailun ohjelmapalveluissa järjestetään sopimus- pohjalta. Käyttöä valvotaan huoltotöiden ohessa.

15 Yhteistyö

Tämä suunnitelma on laadittu yhteistyössä alueen muiden viranomaisten, kuntien, järjestöjen ja yrittäjien kanssa. Keskeisenä yhteistyön muotona on ollut suunnitelman laatimista varten perustettu yhteistyöryhmä, jolla on ollut neuvoa-antava rooli suunnitelman laatimisessa.

Yhteistyö jatkuu suunnitelman valmistumisen jälkeenkin. Yhteistyöryhmän kautta syntyneet yhteydet helpottavat kanssakäymistä osapuolten kesken. Kahdenvälistä yhteistyötä harjoitetaan asianosaisten kanssa kaiken toiminnan yhteydessä. Etelä-Lapin puistoalue vastaa ajankohtaisten asioiden tiedottamisesta eri tiedotusvälineiden kautta. Puistonjohtaja vastaa suunnitelmien esittelystä alueen sidosryhmille.

16 Resurssit ja aikataulu

16.1 Kustannukset ja aikataulu

Taulukossa 8 on esitetty arvio suunnittelualueen vaatimista investointi- ja vuotuisista käyttö-kustannuksista. Aikataulua investointien toteuttamiseen ei esitetä.

Taulukko 8. Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat suunnittelualueen investointi- ja ylläpitokustannukset.

Toimenpide	Investointi €	Ylläpito €/v
Palvelurakenteiden kunnossapito		30 000
Kivalon tupa, liiteri, käymälä	20 000	
Luontotorni (liikuntaesteisille)	12 000	
Opastusrakenteiden uudistaminen	10 000	
Uusi reitti Järviaavan ympäri	30 000	
Rakkatien tasoittaminen Kivalon tuvalle	10 000	
Savottasaunan kunnostaminen	10 000	
Kaikki yhteensä	92 000	30 000

16.2 Työvoima

Suunnittelualue on osa Etelä-Lapin puistoaluetta. Suunnittelualueen ja luontopalvelujen vastuulla olevien reittien ja rakenteiden ylläpitotehtävissä käytettiin 1,6 henkilötyövuotta vuonna 2007. Suurin osa tästä oli palvelurakenteiden huoltotöitä. Määrän arvioidaan pysyvän jatkossakin samalla tasolla. Työt teetetään mahdollisuuksien mukaan paikallisilla henkilöillä, yhdistyksillä ja yrityksillä ottaen huomioon laki julkisista hankinnoista (348/2007).

17 Suunnitelman vaikutusten arviointi

17.1 YVA-lain mukainen arviointi

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma ei sisällä sellaisia hankkeita, joista olisi laadittava ns. YVA-lain (Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 468/1994) mukainen ympäristövaikutusten arviointi. Suunnitelman toteuttamisella on kuitenkin ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia, joita seuraavassa tarkastellaan.

17.1.1 Ekologiset vaikutukset

Hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on säilyttää suunnittelualueen suot ja metsät luonnontilaisina. Arvokkaat luontotyytit säilytetään ja uhanalaisten lajien elinympäristöt turvataan. Lisäksi metsiä poltetaan palojatkumon turvaamiseksi. Näin toimien luontoarvot voidaan säilyttää ja jopa parantaa niitä. Kävijöiden ja luontomatkailun tuoma käyttöpaine ohjataan virkistysvyöhykkeelle. Alueen käyttö on ohjattua, eikä siitä aiheudu merkittävää kulumista tai häirintää.

17.1.2 Sosiaaliset vaikutukset

Suunnittelualue tarjoaa paikallisille ihmisille mahdollisuuden retkeilyyn, marjastukseen, sienestykseen, kalastukseen ja metsästyksen. Matkailijoille se tarjoaa hyvät puitteet omatoimiseen luonnossa liikkumiseen. Luontomatkailulle alue on mahdollisuus luontoelämysten tuottamiseen. Suunnitelma ei muuta paikallisen väestön mahdollisuuksia alueen monipuoliseen käyttöön.

Suunnittelualue on merkittävä porojen laidunalue. Suunnitelmalla ei puututa poronhoidon harjoittamisen mahdollisuuksiin.

17.1.3 Taloudelliset vaikutukset

Simon ja Keminmaan kuntien alueilla tapahtuva matkailun todennäköinen lisääntyminen tukeutuu osittain myös suunnittelualueen palveluihin. Suunnittelualue hoito- ja käyttösuunnitelmineen tukee aluetaloutta luontomatkailun kasvun kautta. Tämän tuen taloudellisesta arvosta ei ole olemassa tutkimustietoa.

Suunnittelualueen hoito työllistää paikallista väestöä. Luonto tarjoaa sekä paikallisille asukkaille että ulkopuolisille kävijöille mahdollisuuden taloudelliseen hyötymiseen luonnontuotteita keräämällä, kalastamalla ja metsästämällä. Alue tukee porotalouden edellytyksiä.

17.2 Vaikutukset Natura 2000 -alueen luontoarvoihin

Suunnittelualan suojelu tullaan toteuttamaan luonnonsuojelulain (1096/1996) keinoin.

Suunnitteluala kehittyy suunnitelman mukaisesti luonnontilaisena. Alueelle on suunniteltu rakennettavan vain vähäistä uutta palveluvarustusta. Tämän ei arvioida heikentävän luontoarvoja suoranaisesti eikä esimerkiksi lisääntyneen käyttöpaineen kautta. Suunnittelualan hoito- ja käyttösuunnitelman mukainen käyttö ei aiheuta Natura 2000 -verkostoon sisältyvien luontoarvojen heikentymistä. Lahopuun lisäämisellä ja palojatkumopoltoilla on positiivinen vaikutus palosta hyötyvien eliölajien ja lahopuulajiston elinmahdollisuuksiin.

Luonnonsuojelulain 65. §:n mukaan Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita koskevan suunnitelman tai hankkeen vaikutukset on asianmukaisella tavalla arvioitava ”jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden kanssa todennäköisesti merkityksellisesti heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja jotka ovat olleet perusteena sen verkostoon liittämiseksi”.

Suunnitelmassa esitettyjen käyttömuotojen ja toimenpiteiden perusteella on katsottava, etteivät laadittavaan hoito- ja käyttösuunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet yksinään tai yhdessä vaaranna valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman alueen luonnonarvoja, jotka ovat olleet perusteena sen verkostoon liittämiseksi. Tämän vuoksi luonnonsuojelulain 65. §:ssä tarkoitettu arviointi- ja lausuntomenettely ei ole ollut tarpeen.

Mikäli suunnitelmakaudella syntyy muita hankkeita tai suunnitelmia, joilla voi olla alueen luonnonarvoja heikentävä vaikutus, tulee niiden osalta tehdä arviointi. Arvioinnista vastaa hankkeen tai suunnitelman tekijä.

Lähteet

- Euroopan unionin lintudirektiivi 79/409/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luonnonvaraisten lintujen suojelusta.
- Euroopan unionin luontodirektiivi 92/43/ETY. – Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta. Annettu 21.5.1992.
- Euroopan unionin vesipuitedirektiivi 2000/60/EY. – Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yhteisön vesipolitiikan puitteista. Annettu 23.10.2000.
- Huhta, E. & Rauhala, P. 1991: Kemin ympäristön rimpinevojen linnusto. – Lintumies 26: 189–198.
- Kaivoslaki 503/1965.
- Kalastuslaki 286/1982.
- Korpimäki, V. & Rauhala, P. 2003: Martimoaavan kaakkureilla menee mukavasti. – Linnut 38/4: 18–22.
- Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelualueiksi 676/1981.
- Laki julkisista hankinnoista 348/2007.
- Laki Metsähallituksesta 1378/2004.
- Laki ympäristöhallinnosta 55/1995.
- Laki ympäristövaikutusten arvioinnista 468/1994. – YVA-laki.
- Lapin ympäristökeskus, Lapin liitto ja Metsähallitus 2005: Lapin Natura 2000 -verkoston hoidon ja käytön yleissuunnitelma.
- Loukko, J. 1998: Martimoaavan luontopolku. Luontokohteiden selostus. – Euroopan unionin tukema LIFE-projekti. Metsähallitus, luonnonsuojelu.
- Luonnonsuojelulaki 1096/1996.
- Maastoliikennelaki 1710/1995.
- Manner, R. & Tervo, T. 1988: Lapin geologiaa. – Lapin maakuntaliitto ry & Lapin lääninhallitus.
- Metsähallitus 2007: Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteet. – Metsähallituksen asianhallinta 2545/623/2007. Metsähallitus, luontopalvelut 24.9.2007. 67 s.
- Metsästyslaki 615/1993.
- Okkonen, J. 2003: Jättiläisen hautoja ja hirveitä kivi- ja kiviröykkiöitä. Pohjanmaan muinaisten kivirakennelmien arkeologiaa. – Acta Universitatis Ouluensis. Humaniora. B 52. 268 s.

Poronhoitolaki 848/1990.

Rassi, P. Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Uhanalaisten lajien II seurantatyöryhmän raportti. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 432 s.

Rauhala, P. 1980: Kemin–Tornion seudun linnusto. – Pohjolan Sanomat Oy. 172 s.

— 1994: Kemin–Tornion seudun linnusto 2. – Raahen Kirjatyö Oy. 274 s.

— 1997: Martimoaapa–Lumiaapa–Penikat. Suomen suoluonnon helmi. – Sirri 22: 44–47.

— 2001: Metsästyksen alkukaikuja Simon Martimoaavalla. – Sirri 26: 59.

Ruuhijärvi, R. & Häyrinen, U. (toim.) 1980: Suomen Luonto 3. Suot. – Kirjayhtymä, Helsinki. 347 s.

Suopajarvi, P. & Rauhala, P. 2005: Laulujoutsen Kemin–Tornion seudun linnustossa. – Sirri 30: 38–51.

Valtioneuvoston päätös 1998: Valtioneuvoston päätös Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotuksen hyväksymisestä 20.8.1998. – Helsinki. 84 s. + 2 liitettä.

Vesilaki 264/1961.

Väisänen, R. A. 1965: Eteläiset ja pohjoiset lajit Simon avosoiden pesimälinnustossa. – Pro gradu. Oulun yliopiston eläintieteen laitos, Oulu.

— & Järvinen, O. 1977: Structure and fluctuation of the breeding bird fauna of a north Finnish peatland area. – Ornis Fennica 54: 143–153.

www.lapinliitto.fi

www.simo.fi

Lausuntoyhteenveto

LAUSUJA JA LAUSUNNON SISÄLTÖ	METSÄHALLITUKSEN VASTAUS JA TOIMENPIDE
Lapin ympäristökeskus	
Tulisi huomioida vuonna 2005 laaditun Lapin Natura-verkoston hoidon ja käytön yleissuunnitelman ohjausvaikutus hks-suunnitelman laatimiseen.	+Tekstiä on täydennetty.
Suunnittelualueen kasvilajistoa esittävään taulukkoon 4 esitetään täydennystä.	+Tekstiä on täydennetty.
Kohdan 2.8 maankäyttöanalyysiä tulisi täydentää malminetsinnän ja geologisen tutkimuksen osalta.	+Tekstiä on täydennetty.
Kohtaan 9.5 Malminetsintä ja kaivostoiminta esitetään tarkennuksia.	+Tekstiä on täydennetty.
Kappaleeseen 3.1 esitetään lisättäväksi maininta Euroopan unionin vesipolitiikan puitedirektiivistä.	+Tekstiä on täydennetty.
Tulisi mainita suunnittelualueen kuuluminen Ramsar-verkostoon.	+Tekstiä on täydennetty.
Esitetään toive yleisötilaisuuksien järjestämisestä tulevien suunnitelmien laatimisten yhteydessä.	-Yleisötilaisuutta ei järjestetty. Kyläyhdistysten edustajien yhdessä muiden yhteistyöryhmän jäsenten kanssa katsottiin olevan riittävä kanava suuren yleisön ja suunnitelman teon välillä. Yleisötilaisuuden tarve määritetään suunnitelma-kohtaisesti.
Lapin riistanhoitopiiri	
Lapin riistanhoitopiirillä ei ole huomauttamista suunnitelmaluonnokseen.	+Ei toimenpiteitä.
Lapin liitto	
Itä-länsisuuntaisen ulkoilureitin linjaus poikkeaa huomattavasti seutukaavasta; poikkeaminen tulisi perustella.	+Tekstiä on täydennetty.
Penikoiden alueella tulisi virkistysvyöhykettä laajentaa vähintään niille alueille, jotka ovat jo virkistyskäytössä ja joilla on jo reittejä, koska reitistöä ja muuta palveluvarustusta täydennetään ainoastaan virkistysvyöhykkeellä.	-Virkistysvyöhykkeen ulkopuolelle ei lisätä rakenteita, mutta vanhojen rakenteiden ylläpitäminen on mahdollista. +Suunnitelmassa ei esitetä uusia rakenteita virkistysvyöhykkeen ulkopuolelle.
Moottorikelkkasafarit tulisi sallia moottorikelkka-reiteillä.	-Luonnoksen teksti oli epälooginen. +Tekstiä on täydennetty.
Geologian tutkimuskeskus	
Suojelumääräysten asettamat lisävaatimukset malminetsinnälle ja kaivostoiminnalle on suunnitelmassa esitetty hyvin.	+Ei toimenpiteitä.
Esitys: Reittien suunnittelussa kannattaa hyödyntää alueen geologiset ominaispiirteet.	-
Simon kunta	
Simon kunnalla ei ole huomautettavaa suunnitelmaan.	+Ei toimenpiteitä.

LIITE 1. 2(2)

LAUSUJA JA LAUSUNNON SISÄLTÖ	METSÄHALLITUKSEN VASTAUS JA TOIMENPIDE
Paliskuntain yhdistys Paliskuntain yhdistys katsoo, että hoito- ja käyttösuunnitelmassa on huomioitu soidensuojelualueen merkitys poronhoidolle. Lisäksi Paliskuntain yhdistys korostaa jatkossakin neuvotteluvollisuutta.	+Ei toimenpiteitä.
Isosydänmaan paliskunta Isosydänmaan paliskunnalla ei ole huomautettavaa suunnitelmaan.	+Ei toimenpiteitä.
Lapin luonnonsuojelupiiri Suunnitelmassa on ristiriita retkeilyreittiosiossa poro- ja koira-valjakkotoimintaan liittyen. Esitys: Pitäydytään reitittömyydessä, jolloin satunnaiset safarit sallitaan.	-Poro- ja koiravaljakkotoiminta on määritelty hks:ssa. Ei muutosta suunnitelman perusajatukseen. +Taulukko 7 on muutettu vastaamaan tekstiä.
Esitys: Erilaisia safareita ei pitäisi päästää alueelle huhtikuun puolenvälin jälkeen kotkan pesimäympäristöjen rauhoittamiseksi.	+Ei muutosta suunnitelmaan.

1455/623/2006

22.9.2008

YM6/5741/2008

Metsähallitus

PL 94

01301 VANTAA

Viite
Hänvisning
Metsähallituksen kirje Dnro 1455/623/2006/ 16.5.2008

Asia
Ärende
Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat Natura 2000 –alueen hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaminen

Metsähallitus on viitekohdassa mainitulla saatekirjeellään lähettänyt ympäristöministeriölle Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat Natura 2000 –alueen (FI1301602) hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistamista varten. Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat soidensuojelu-alueelle voidaan perustamislain (676/1981) mukaan laatia hoito- ja käyttösuunnitelma, jonka ympäristöministeriö vahvistaa. Suunnitelmasta on luonnosvaiheessa pyydetty tarpeelliset lausunnot, joiden perusteella se on viimeistelyministeriöön vahvistettavaksi tullessaan muotoon. Ympäristöministeriöllä on ollut mahdollisuus tutustua suunnitelmasta annettuihin lausuntoihin.

Metsähallituksen laatima Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat Natura 2000 –alueen hoito- ja käyttösuunnitelma koostuu soidensuojelualueesta ja suojeluohjelma-alueista, jotka muodostavat varsin arvokkaan ja monimuotoisen soita ja metsiä käsittävän suojelualuekokonaisuuden Simon ja Keminmaan kunnissa. Hoito- ja käyttösuunnitelmaan kuuluvien alueiden suojelu tullaan toteuttamaan luonnonsuojelulain nojalla.

Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat Natura 2000 –alueen muodostaman suojelualuekokonaisuuden hoidolle ja käytölle asetetut tavoitteet ovat sopusoinnussa soidensuojelualueen ja muiden suojeltavien alueiden suojelutavoitteiden kanssa. Suunnitelma on tietopohjaltaan kattava ja havainnollinen. Maankäytön vyöhykejako sekä luonnon suojelulle ja hoidolle asetetut tavoitteet edistävät toteutuessaan ao. Natura 2000 -alueen suojelun perustana olevien tavoitteiden saavuttamista.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on arvioitu, että suunnitelman toteuttamisella ei ole merkittäviä luonnonarvoja heikentäviä vaikutuksia Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat Natura 2000 –alueella eikä luonnonsuojelulain 65 §:n mukaista erillistä arviointia tarvitse tehdä. Ministeriö katsoo, että suunnitelmassa esitetyt arviot perustuvat riittävään tietoon, alueiden luonnontila on hyvä ja ne säilytetään luonnontilassa. Lisäksi alueen virkistyskäyttö ohjataan virkistysvyöhykkeelle, joka kestää kasvavankin retkeilykäytön. Tärkeätä on, että käytön vaikutuksia seurataan ja mahdolliset uhkatekijät ja muutospaineet ehkäistään tehokkaasti.

LIITE 2. 2(2)

Metsähallituksen laatima ehdotus Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat Natura 2000 – alueen hoito- ja käyttösuunnitelmaksi täyttää tehtävänsä suojeluekokonaisuuden hoitoa ja käyttöä ohjaavana asiakirjana. Ympäristöministeriö vahvistaa Martimoaapa-Lumiaapa-Penikat Natura 2000 –aluetta koskevan hoito- ja käyttösuunnitelman Metsähallituksen em. saatekirjeen liitteenä esitetyn suunnitelman mukaisena.

Luonnonsuojelujohtaja

Ilkka Heikkinen

Luonnonsuojeluvalvoja

Pekka Salminen

TIEDOKSI

Lapin ympäristökeskus
Lapin liitto
Keminmaan ja Simon kunnat
Lapin luonnonsuojelupiiri

Vuodesta 2006 alkaen ilmestyneet Metsähallituksen C-sarjan julkaisut

- No 1 Metsähallitus 2006: Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s.
- No 2 Metsähallitus 2006: Syötteen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 3 Metsähallitus 2006: Parikkalan Siikalahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 169 s.
- No 4 Metsähallitus 2006: Koitajoen Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 77 s.
- No 5 Metsähallitus 2006: Mietoistenlahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 92 s.
- No 6 Metsähallitus 2006: Levanevan hoito- ja käyttösuunnitelma. 66 s.
- No 7 Metsähallitus 2006: Joutsenaavan–Kaita-aavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s.
- No 8 Metsähallitus 2006: Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 54 s.
- No 9 Metsähallitus 2006: Näätävuoman–Sotkavuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s.
- No 10 Metsähallitus 2006: Teuravuoman–Kivijärvenvuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s.
- No 11 Metsähallitus 2006: Viiankiaavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 51 s.
- No 12 Metsähallitus 2006: Hossan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 58 s.
- No 13 Metsähallitus 2006: Omenajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 64 s.
- No 14 Metsähallitus 2006: Koskeljärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 79 s.
- No 15 Metsähallitus 2006: Haukisuon–Härkäsuon–Kukkonevan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 63 s.
- No 16 Metsähallitus 2007: Olvassuon Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 71 s.
- No 17 Metsähallitus 2007: Litokairan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 81 s.
- No 18 Metsähallitus 2007: Iso Tilansuo–Housusuon Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 41 s.
- No 19 Metsähallitus 2006: Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 123 s.
- No 20 Metsähallitus 2007: Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015. 131 s.
- No 21 Metsähallitus 2007: Älänteen Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 60 s.
- No 22 Metsähallitus 2007: Venenevan–Pelson Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s.
- No 23 Metsähallitus 2007: Kermajärven rantojensuojeluohjelma-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 35 s.
- No 24 Metsähallitus 2007: Siikavaaran hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s.
- No 25 Metsähallitus 2007: Jämäsvaaran virkistysmetsän hoito- ja käyttösuunnitelma. 47 s.

- No 26 Metsähallitus 2007: Oukkulanlahden Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 71 s.
- No 27 Metsähallitus 2007: Otajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 84 s.
- No 28 Metsähallitus 2007: Kansanneva–Kurkineva–Muurainsuon, Kinkerisaarennevan ja Itämäki–Eteläjoen hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015. 45 s.
- No 29 Metsähallitus 2007: Medvastön–Stormossenin alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 81 s.
- No 30 Metsähallitus 2007: Pyhä–Luoston kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 129 s.
- No 31 Metsähallitus 2007: Petkeljärvi–Putkelanharjun ja Puohtiinsuon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 101 s.
- No 32 Metsähallitus 2007: Hiidenportin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 33 Hokkanen, M. & Kanerva, T. 2007: Saltfjärdenin luonnonhoidon ja rakenteiden toimenpidesuunnitelma. 33 s.
- No 34 Pirkanmaan ympäristökeskus & Metsähallitus 2007: Ekojärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s.
- No 35 Metsähallitus 2008: Viklinrimmen Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 49 s.
- No 36 Metsähallitus 2008: Pallas–Yllästunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 198 s.
- No 37 Metsähallitus 2008: Rokuan kansallispuiston ja valtion omistamien Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 60 s.
- No 38 Metsähallitus 2008: Ystävyiden puiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 148 s.
- No 39 Metsähallitus 2008: Käsivarren erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 134 s.
- No 40 Metsähallitus 2008: Giehtaruohtasa meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána. 134 s.
- No 41 Metsähallitus 2008: Vätsärin erämaan hoito- ja käyttösuunnitelma. 143 s.
- No 42 Metsähallitus 2008: Váhčira meahcceguovllu dikšun- ja geavahanplána. 146 s.
- No 43 Metsähallitus 2008: Kuusisuo–Hattusuon, Soininsuo–Kapustasuon ja Ohtosensuon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma 2007–2016. 57 s.
- No 44 Metsähallitus 2008: Hepokönkään hoito- ja käyttösuunnitelma. 40 s.
- No 45 Metsähallitus 2008: Hämeenkaan monikäyttö- ja harjoitusalueen sekä Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 130 s.
- No 46 Jansson, H. & Raatikainen, K. 2008: Vallisaaren ja Kuninkaansaaren alueen hoito-suunnitelma. 119 s.
- No 47 Rouvala, A. & Peltonen, T. 2008: Seitsemisen ja Helvetinjärven alueen luontomatkailusuunnitelma. 71 s.
- No 48 Metsähallitus 2009: Lemmenjoen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 208 s.
- No 49 Metsähallitus 2009: Leammi álbmotmeahci dikšun- ja geavahanplána. 209 s.
- No 50 Metsähallitus 2009: Riisitunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma 2008–2017. 87 s.

- No 51 Metsähallitus 2009: Seitsemisen suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma. 161 s.
- No 52 Metsähallitus 2009: Liesjärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 84 s.
- No 53 Metsähallitus 2009: Torronsuon kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 75 s.
- No 54 Metsähallitus 2009: Isojärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 121 s.
- No 55 Metsähallitus 2009: Leivonmäen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 114 s.
- No 56 Metsähallitus 2009: Puurijärvi–Isosuon kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 77 s.
- No 57 Perämeren kansallispuiston, Perämeren saarten ja Röytän Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 84 s.
- No 58 Metsähallitus 2009: Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen hallinto- ja kehityssuunnitelma. 77 s.
- No 59 Forststyrelsen 2009: Förvaltnings- och utvecklingsplan för världsarvet Kvarkens skärgård. 77 s.
- No 61 Metsähallitus 2009: Hyyppään ja Alasuon Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 51 s.
- No 62 Metsähallitus 2009: Vaarunvuorten Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 86 s.
- No 63 Metsähallitus 2009: Vattajanniemen Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 101 s.
- No 64 Laukkanen, M. 2009: Saimaan suojelalueiden luontomatkailusuunnitelma. 65 s.
- No 65 Sarlin, A. 2009: Strategi för naturturismen i Skärgårdshavet. 64 s.
- No 66 Sarlin, A. 2009: Strategy for nature tourism in the Archipelago Sea. 64 s.
- No 67 Sarlin, A. 2009: Saaristomeren luontomatkailusuunnitelma. 65 s.
- No 68 Metsähallitus 2010: Korouoman–Jäniskairan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 2008–2017. 89 s.
- No 69 Metsähallitus 2009: Ystävyyden puiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 142 s. (painettu versio)
- No 70 Metsähallitus 2010: Talaskankaan luonnonsuojelunhoito- ja käyttösuunnitelma. 70 s.

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-789-6 (pdf)

Julkaisu on luettavissa osoitteessa:

www.metsa.fi/hks